

TURINYS

4

IŠ ARTI

Birutietės genas:
101-eri savanoriškos
tarnystės metai

18

AKTUALIJOS

NATO atgrasymo
strategija rytuose

22

Ukrainietiška aviacinė
bomba paruošta mūšiui

24

KARIO AKIRATYJE

Rusijos karinis spaudimas
Ukrainai

30

ARSENALAS

Atsisveikinimas su ginklais:
sudie, 5,56 mm

42

VALIA PRIEŠINTIS

Bronislovas
Juospaitis-Direktorius:
„Tikrai eičiau tuo pačiu keliu“

56

KARO ISTORIJA LINKSMAI

Sunkiausias XIII a.
lietuvių grobis

Gerbiamieji KARIO skaitytojai,

rusiški dronai jau ne tik įskrenda į Aljanso teritoriją, bet ir smogia joje. Žinoma, pavienio atvejo Rumunijoje dar negalima laikyti tendencija ar agresija, tačiau NATO kantrybės ribų bandymas, reakcijų į tokio pobūdžio incidentus stebėseną – akivaizdūs dalykai, beje, labai atitinkantys esminius kremliaus elgsenos algoritmus.

Pastarieji, tikėtina, kyla ne tik iš bendrų rusiškojo charakterio bruožų, bet ir iš dabartinio diktatoriaus skurdžios vaikystės tuometiniame leningrade, kai gatvės chuliganai nuo potencialių savo aukų atšokdavo tik gavę atitinkamą atsaką į fizionomiją.

Žinoma, nestebina, kad Vakarų politiniuose sluoksniuose tokio veiksmo atitikmuo vis dar laikomas eskalacija, kurios pasireiškimo galimo NATO ir Rusijos karinio konflikto forma vengiama visais įmanomais būdais.

Apmaudu ir tai, kad vadinamasis atšilimo laikotarpis po Šaltojo karo pabaigos išlepino ir užmigdė Vakarų, kuriuose po 1990-ųjų taip ir neiškilo lyderiai, panašūs, tarkim, į Ronaldą Reaganą ar Margaret Thatcher. Netgi priešingai, vos ne kažkokios „naujosios politikos“ mesiais laikyti veikėjai siekė santykių su rusija „perkrovimo“. Kokia provizija bei amunicija per tą laiką pasikrovė maskvos režimas, jau trylikti metai matome Ukrainoje.

Pagarbiai
Darius Varanavičius,
vyriausiasis redaktorius

www.flickr.com nuotr.

REDAKCIJA

- vyr. redaktorius
Darius Varanavičius,
Darius.Varanavičius@mil.lt
tel. +370 5 210 3897
- redaktorius Dalius Žygelis,
Dalius.Zygelis@mil.lt
tel. +370 5 273 5744
- korespondentai:
Ilona Skujaitė, tel. +370 5 210 3895,
Žydrė Švobienė, tel. +370 5 278 5285,
Darius Sutkus, tel. +370 5 210 3896,
Lukas Yla, tel. +370 7 068 0270
- dizainerė Aistė Lapinskaitė,
tel. +370 5 210 3896
- administratorė Aušra Narsutytė,
tel. +370 5 210 3895
- archyvo tvarkytojas
Valdas Balciukevičius,
tel. +370 5 210 3895

Adresas

- Totorių g. 25, LT-01121 Vilnius
- Norintiems užsisakyti
šį žurnalą kreiptis:
tel.: +370 5 210 3895,
+370 5 210 3897
arba el. paštu
Ausra.Narsutyte@mil.lt

I viršelyje – Okupacijų ir laisvės kovų
muziejaus nuotr.

IV viršelyje – privačios kolekcijos nuotr.

- Leidėja – Krašto apsaugos ministerija
- Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone
- Nuotraukos, rankraščiai
negrąžinami ir nerenzuojami
- Tiražas 2 700 egz. (lietuvių k.);
300 egz. (anglų k.)
- Spausdino Lietuvos kariuomenės
Karo kartografijos centras,
Muitinės g. 4, Domeikava,
LT-54359 Kauno r.
- ISSN 2029-5669
- Užs. GL-438

Prisidėk prie
bendrų tikslų!

**BROLIAI
AITVARAI**

€ Skirk 1,2%   Įsigyk Brolių Aitvarų atributikos

BroliaiAitvarai.lt

BIRUTIEI GENAS: 100 SA TA M

Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjunga žengia į antrą šimtmetį, jautriai globodama tuos, kuriems labiausiai reikia pagalbos. Šių veiklių moterų rūpesčio sulaukia mirusių karių šeimos, vaikai ir jaunimas, nuo karo kenčiantys ukrainiečiai ir Vokietijos karių artimieji, bandantys pritapti Lietuvoje. Daugiau apie nemirtingą birutiečių geną kalbėjome su šios visuomeninės labdaros ir paramos organizacijos pirmininke Asta Vaikšnorienė.

1925 m. kovo 25 d. Kaune įkūrus Karininkų šeimų moterų draugiją, gen. ltn. Vladas Nagevičius kreipėsi į moteris, ragindamas jas įsitraukti į kultūrinį ir šalpos darbą, palaikyti gražias lietuviškas tradicijas, nepasiduoti svetimoms įtakoms, ugdyti lietuviškas moters geruosius būdo bruožus: darbštumą, kuklumą, dorovingumą, atgaivinti tautinių drabužių dėvėjimą. Praėjus kiek daugiau nei šimtmečiui nuo šios sąjungos ištakų, ką reiškia vadovauti šiai organizacijai?

STĖS DI-ERI AVANORIŠKOS ARNIYSTĖS ETAJ

ILONA SKUJAITĖ

Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjungos pirmininkė Asta Vaikšnorienė.

Pasakyčiau taip: pirmiausia tai yra pareiga, o antra – galimybė prisidėti kuriant savo valstybę. Gyvenime visuomet yra pasirinkimas. Pavyzdžiui, gali padėti žmogui pereiti per gatvę arba ne, nors matai, kad jam sunku; gali likti abejingas pastebėjęs daromą skriaudą, nors galėtum padėti. Taigi šias pareigas vertinu kaip suteiktą galimybę imtis veiksmų ir gerinti esamą situaciją – tai mano įsipareigojimas ateičiai.

Žinoma, žmonės valstybę suvokia skirtingai: vieni galvoja, kad jos viršūnėje – valdovai, iškilę tarsi kokie

senovės Graikijos dievai, o visi kiti tik bejėgiškai tūno apačioje; kiti supranta, kad valstybė – tai mes visi. Palaikau būtent pastarąjį požiūrį ir manau, kad reikia surasti būdų, kaip ugdyti suvokimą, jog iš tiesų labai daug kas priklauso nuo mūsų pačių. Negalima teisintis: „Ką aš, paprastas žmogus, galiu padaryti?“

Žvelgiant į tarpukarį matyti, kiek daug šiandien gyvų idėjų užgimė būtent tada. Tuo metu jauna Lietuvos valstybė patyrė daugybę išorės ir vidaus grėsmių – su panašiais iššūkiais susiduriame ir dabar. Tačiau kartais

atrodo, kad žmonės prieš šimtą metų buvo netgi šiek tiek sąmoningesni – jie geriau suprato, į ką turi investuoti ir ką reikia daryti. Manau, kad geriausios idėjos gimsta tada, kai atsiranda realus poreikis. Kai esi atsipalaidavęs, kai pučia šiltas vėjelis, ošia jūra, šviečia saulė ir aplinkui saugu, viskas tiesiog teka sava vaga. Vis dėlto reikia suvokti, kad be žmogaus įsitraukimo niekas nepasidaro, o vertingiausios iniciatyvos kyla tuomet, kai susiduriame su iššūkiais.

Kokios veiklos kryptys birutietėms yra svarbiausios dabartinių aktualijų kontekste?

Jų yra kelios. Pirmoji – parama karių šeimoms ir bendravimas su mirusių karių šeimomis. Šioje srityje bene ryškiausiai matomas kasmet organizuojamas bėgimas „In Memoriam“ – šiais metais vyks jau 12-asis. Taip pat rengiame Pyragų dieną – tada renkame paramą, be to, inicijuojame įvairias vienkartinės akcijas.

Dar viena kryptis – jaunimo pilietiško ugdymas. Svarbiausi projektai šiuo metu yra kasmet organizuojama vaikų stovykla „Mes – Lietuvai“ ir pernai visą Lietuvą apkeleavęs projektas su spektakliu „Mergaitė su šautuvu“. Man atrodo, kad ši kryptis šiandien yra viena aktualiausių, nes neinvestuodami į jaunąją kartą ir kartu į Lietuvos ateitį, negalime tikėtis nieko geresnio.

Trečioji kryptis apima istorinių, tautinių ir pilietinių tradicijų puoselėjimą. Tai susiję su tautinio kostiumo

Plk. Stasys Raštikis (1896–1985) Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų draugijos 10-mečio šventėje Valstybės teatre. 1935 m. kovo 4 diena.

Birutiečių 10-mečio jubiliejaus komitetas kartu su Lietuvos pirmąja ponia Sofija Smetoniene. Kaunas, 1935 metai.

„RAZOM DO PEREMOGY“: BIRUTIEČIŲ PAGALBA UKRAINIEČIAMS

„Kai 2022 m. vasario 24-osios rytą prasidėjo plataus masto Rusijos invazija į Ukrainą, pasaulis sustingo. Mes, birutietės – karininkų žmonos, dukros ir karininkės, – supratome, kad negalime likti abejingos. Tą dieną prasidėjo ir mano asmeninė veikla – ji iki šiol yra viena jautriausių ir prasmingiausių mano gyvenime. Pirmasis Ukrainos kario žmonos – moters, kuri su trimis vaikais bėgo nuo karo, – skambutis buvo akimirka, kurios nepamiršiu niekada. Jos balsas drebėjo, o žodžiai buvo kupini siaubo ir nežinios. Tą dieną supratau, kad mūsų pareiga – žmogiškas įsipareigojimas būti šalia tų, kurių vyrai kovoja už savo šalies laisvę“, – pasakojo Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjungos narė Rasa Buikienė, kurioji paramą Ukrainos kovotojų šeimoms ir stovyklai jų vaikams.

Nuo pirmųjų karo Ukrainoje dienų birutietės ėmėsi konkrečių veiksmų: parūpino vaistų ir organizavo jų gabenimą į Ukrainą, padėjo atvykusioms karių šeimoms susirasti būstą, aprūpino jas būtiniausiomis priemonėmis, rūpinosi kasdieniais jų poreikiais. Organizacijos narės koordinavo pirmųjų į Lietuvą nuo karo bėgančių Ukrainos moterų ir vaikų atvykimą – šios kelionės buvo kupinos ne tik baimės, bet ir vilties.

„Mūsų veikla augo kartu su karo mastu. Birutietės pradėjo organizuoti paramos siuntas Ukrainos kariams ir žuvusiųjų šeimoms – siuntėme: medikamentų, šiltų rūbų, avalynės, kanceliarinių priemonių, generatorių, vėliau – ir individualių kovotojų apsaugos priemonių, kurias, sužinojusi apie mūsų iniciatyvą, paaukojo viena Lietuvos įmonė. Tai

buvo tikras solidarumo stebuklas, – pasakojo R. Buikienė. – Didžiulį postūmį suteikė mūsų dalyvavimas Vilniaus knygų mugėje, kai rinkome lėšas Ukrainai remti. Lietuvos ir Ukrainos karių žmonos bei vaikai gamino suvenyrus, kepė bandeles, virė arbatą – kiekvienas gestas buvo kupinas šilumos. Mugės metu surinktos lėšos virto realia pagalba: pirkome įrangos Ukrainos kariams, o jų vaikus kvietėme į stovyklą Lietuvoje.“

Būtent šią stovyklą birutietės vadina savo širdžių projektu. Šiomet jau ketvirtą kartą į Lietuvą atvyks žuvusių, dingusių be žinios ar vis dar kovojančių Ukrainos karių vaikai. Čia jie ilsėsis, kurs, atras draugų, bus saugūs ir tiesiog džiaugsis vaikyste.

Ukrainiečių vaikų stovykla sulaukė ir tarptautinio įvertinimo Briuselyje rengiamame „NATO Charity Bazaar“. Birutiečių projektui „Stovykla žuvusių ir dingusių be žinios Ukrainos karių vaikams“ buvo skirta pirmoji vieta ir finansinė parama. „Tai – ne tik apdovanojimas, bet ir pripažinimas, kad mūsų darbas turi tikrą, apčiuopiamą vertę. Gautos paramos ir mūsų rėmėjų dėka šiomet galėsime pakviesti net 30 vaikų iš Ukrainos. Šiandien galiu pasakyti tik tiek: mes, birutietės, ir toliau būsime kartu su Ukrainos karių šeimomis. Kol reikės. Kol Ukraina laimės. Kol žodžiai „razom do peremogy“ taps realybe“, – teigė R. Buikienė.

dėvėjimu ypatingomis progomis, domėjimusi skirtingų regionų tradicijomis. Dalyvaujame projekte „Tautadienis“ ir kitose veiklose, kurios sieja istorines tradicijas su žvilgsniu į Lietuvos ateitį. Labai prasminga, kad galime puoselėti tai, ką tarpukario karininkija buvo sukūrusi, papildydamos šias veiklas šiuolaikiniais elementais.

Ketvirtoji kryptis yra turbūt labiausiai besikeičianti – tai paramos telkimas ir teikimas, atsižvelgiant į laikmečio aktualijas. Anksčiau tai buvo pagalba iš Afganistano atvykusių vertėjų šeimoms, o prasidėjus karui Ukrainoje – parama kariams ir jų šeimų nariams. Pernai organizavome stovyklą būtent žuvusių ir dingusių be žinios Ukrainos kovotojų vaikams. Itin džiugu, kad šį projektą įgyvendiname kartu su Ukrainos gynėjų šeimų moterų visuomenine organizacija „Berehini“, kurią mūsų paskatintos įkūrė Lietuvoje gyvenančios Ukrainos kovotojų sutuoktinės. Turėdamos savo organizaciją jos gali jaustis oriai, kadangi ne tik priima pagalbą iš kitų, bet

ir pačios gali įgyvendinti prasmingus projektus.

Šiais metais prie šios veiklos krypties prisidėjo bendravimas su Lietuvoje dislokuojamos Vokietijos brigados karių šeimomis – padedame joms integruotis mūsų šalyje. Taip pat aktyviai bendradarbiaujame su Lietuvos kariuomenės Sužeistų karių fondu, taip pat su Labdaros ir paramos fondu „Broliai aitvarai“, užsienio veteranų bei karių šeimų reikalais besirūpinančiomis organizacijomis.

Mirusių karių šeimų, veteranų ir sužeistų karių rėmimas yra itin svarbi ir jautri sritis. Džiugina, kad yra ilgalaikių iniciatyvų, tokių kaip bėgimas „In Memoriam“, bet turbūt dar yra ką nuveikti besirūpinant pažeidžiamaisiais mūsų bendruomenės nariais?

„In Memoriam“ nėra tiesiog atskiras renginys – tai integrali mūsų veiklos dalis. Šiomet, kaip jau minėjau, jis bus dvyliktasis. Puikiai prisimenu patį pirmąjį bėgimą: dalyvavome kartu su šeima, ištekliai buvo minimalūs, o vis-

Princas Harry praėjusiais metais Kanadoje vykusiose sužeistų karių žaidynėse „Invictus 2025“ bendravo su birutietėmis, palaikiusiomis Lietuvos komanda.

ką kūrėme savo jėgomis – vieni iškepė pyragą, kiti susitarė dėl vietos. Nors neturėjome jokio ypatingo finansavimo, pati idėja akimirksniu „užkabino“ visuomenę. Tai geriausias įrodymas, kad kai mintis yra teisinga ir paliečia jautriausias stygas, žmonės tampa neįtikėtinais aktyvūs.

Bėgimas „In Memoriam“ yra tiesiog labiausiai matoma, reprezentacinė šio darbo dalis, tačiau už jos slepiasi visa palaikymo sistema. Pavyzdžiui, Vilniaus birutiečių draugija kartu su socialiniais vadybininkais organizuoja daugybę renginių netektį išgyvenusioms karių šeimoms, kad jos neliktų vienos. Ypač svarbu, kad pirmaisiais metais po praradimo šie žmonės jaustų nuolatinį ryšį, o susitikę vaikai galėtų bendrauti tarpusavyje.

Žvelgiant plačiau, šis renginys yra labai logiška bendros rūpinimosi karių šeimomis sistemos dalis. Princas Harry praėjusiais metais sužeistų karių žaidynėse „Invictus 2025“ Kanadoje

taikliai pasakė, kad jei šeimoje yra karys – ypač jei jis sužeistas, – tai paveikia visus jos narius, ne tik jį patį. Išsų kario profesija, nepriklausomai nuo laipsnio, yra visiškai kitoks gyvenimo būdas. Tai tarnyba 24 valandas per parą, nuolatinės rotacijos, išsiskyrimai dėl pratybų ir nuolatinis nerimas dėl kylančių rizikų. Karių šeimų kasdienybė yra visiškai kitokia – tai ne kartą patvirtino socialiniai tyrimai. Deja, išskirtinio dėmesio šioms šeimoms mūsų valstybėje vis dar trūksta. Mano vizija aiški: kario šeima privalo išlikti bendruomenės dalimi, nepriklausomai nuo to, ar karys vis dar tarnauja, ar yra sužeistas, ar mes jo netekome. Buvusių karių tiesiog nebūna.

Kaip konkrečiai būtų galima tobulinti rūpestį Lietuvos karių šeimomis?

Didžiausias mano noras – kad karių šeimos ir veteranai sulauktų deramo atstovavimo, o jų interesai būtų ginami ne tik nevyriausybinų organizacijų,

bet ir instituciniu lygmeniu.

Daugelyje šalių, pavyzdžiui: Vokietijoje, Kanadoje ar Jungtinėje Karalystėje, gynybos ministerijose yra padaliniai, paprastai tiesiogiai atskaitingi vienam iš viceministrų, atstovaujantys ir besirūpinantys veteranų, dažnu atveju, karių šeimų reikalais. Tam tikrai nereikia didelio biurokratinio aparato – užtektų kelių žmonių, kurie tiesiogiai dirbtų su įstatymų leidėjais ir nevyriausybinėmis organizacijomis. Manau, kad tai parodytų tikrąją valstybės pagarbą kario tarnybai, nes mes tiesiog privalome pagaliau realiai padėkoti už tarnybą tiems, kurie tėvynės gynybai atidavė savo sveikatą ar geriausius gyvenimo metus.

Palyginimui – Vokietijos karinis vienetas, kuris dabar keliasi į Lietuvą, – jie turi specialų padalinį, kuris rūpinasi šeimų integracija mūsų šalyje – nuo sutuoktinių įdarbinimo iki vaikų mokyklų paieškos. Tai yra pamatiniai organizacijos socialinės atsakomybės dalykai, tačiau keisti situaciją Lietuvoje – ne vien tik birutiečių jėgoms. Šiam

„WILLKOMMEN! KAI LIETUVA TAMPA NAMAIS“

Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjunga įgyvendina iniciatyvą „Willkommen! Kai Lietuva tampa namais“, skirtą Lietuvoje gyvenančių Vokietijos karių šeimų integracijai ir bendruomeninių ryšių stiprinimui. Programa orientuota į tarpkultūrinį dialogą, bendruomenės pažinimą bei draugiškos ir palaikančios aplinkos kūrimą NATO sąjungininkų šeimoms.

„Mes, karininkų šeimų moterys, lydėjusios savo vyrus tarnybos užsienyje metu, puikiai suprantame, kaip svarbu svetimoje šalyje jaustis priimtam, saugiam ir laukiamam. Būtent todėl ši iniciatyva gimė iš asmeninės patirties, empatijos ir noro padėti į Lietuvą atvykstančioms sąjungininkų šeimoms lengviau integruotis mūsų šalyje, užmegzti naujus ryšius bei atrasti savo bendruomenę“, – teigė viena šios iniciatyvos kuratorių birutietė Inga Ilgūnienė.

Šioje programoje numatytos trys pagrindinės kryptys. Viena jų – Lietuvos ir Vokietijos karių šeimų sporto žaidynės. Šis renginys suburs šeimas aktyviam laisvalaikiui, komandinėms varžyboms ir bendravimui neformalioje aplinkoje. „Tikime, kad sportinės veiklos, estafetės ir užduotys vaikams skatins bendrystę, pasitikėjimą bei glaudesnius ryšius tarp sąjungininkų šeimų. Renginio metu taip pat vyks edukaciniai užsiėmimai, supažindinantys su Lietuvos istorija, kultūra ir tradicijomis. Tai padės geriau pažinti šalį, kurioje šiuo metu gyvena sąjungininkų šeimos, o renginį vainikuos dalyvių apdovanojimai“, – pasakojo I. Ilgūnienė.

Kita svarbi šios iniciatyvos dalis – advento tradicijų pristatymo renginiai. Planuojamas bendras Lietuvos ir Vokietijos karių šeimų vaikų adventinis muzikinis pasirodymas. Bendras pasiruošimas koncertui skatins vaikų bei jų šeimų bendrystę, stiprins tarpusavio ryšius ir kurs šiltą bendravimo atmosferą. Taip pat numatytos advento vainikų pynimo dirbtuvės – Lietuvos ir Vokietijos karių šeimos dalinsis savo švenčių tradicijomis, susipažins su lietuviško advento papročiais. Šie susitikimai prisidės prie gilesnio kultūrų pažinimo ir tarpusavio supratimo.

Trečioji programos dalis – neformalus rytmečio susitikimai prie kavos ar arbatos puodelio. Jie suteiks galimybę karių šeimoms artimiau pabendrauti, pasidalyti patirtimi bei praktiniais patarimais ir kurti tvirtą tarpusavio palaikymo tinklą.

90-metė Edita Almonaitienė – aktyvi birutiečių organizacijos narė.

tikslui įgyvendinti būtinas platesnis politinis palaikymas, norisi tikėti, kad taip ir bus.

Apibūdinkite dabartinį birutiečių kolektyvą?

Jį sudaro skirtingo amžiaus, pomėgių ir pačių įvairiausių profesijų narės. Vienalytis jis tik viena prasme – visos mūsų organizacijos narės yra moterys, kaip buvo numatyta dar tarpukariu. Tai – karininkų žmonos arba dukros, o ne taip jau seniai atsirado dar viena mūsų narių grupė – moterys karininkės.

Taip pat yra birutiečių, kurioms jau sukakę 91, 96 ir net 100 metų. Jos visos – Nepriklausomos tarpukario Lietuvos karininkų dukros, aktyviai dalyvaujančios mūsų organizacijos veikloje. Jų buvimas greta itin svarbus, nes suteikia unikalią galimybę susitikti skirtingoms kartoms ir pasidalyti patirtimi. Esu įsitikinusi, kad kiekviena iš mūsų, turėjusi galimybę pabendrauti su šiomis ilgaamžėmis birutietėmis, išgirdo labai daug įdomių istorijų – nebūtinai linksmy, bet labai prasmingų, atskleidžiančių daug detalių apie to meto valstybės ir šeimų gyvenimą.

Kartais pagalvoju, kad veikiausiai egzistuoja kažkoks nemirtingas birutiečių genas –

tos moterys yra neįtikėtinai aktyvios, jos išgyveno tremtį, sugrįžo, kūrė savo gyvenimą nuo nulio, ieškojo vienos kitų, o atkūrus Nepriklausomybę atgaivino ir birutiečių organizaciją. Ir šiandien, nesvarbu, kad joms daugiau nei devyniasdešimt metų, šios moterys į renginius ateina visuomet pasitempusios, pasipuošusios, viskuo

domisi, jų mąstymas guvus ir gilus – jos puikiai supranta, kas vyksta mūsų valstybėje, prireikus rėžia kalbą ir duoda labai vertingų pastabų. Puikus pavyzdys gerbiamoji Rūta Kronkaitienė, buvusio Lietuvos kariuomenės vado dim. gen. mjr. Jono Kronkaičio sutuoktinė – visuomet pasitempusi, pozityvi, serganti už Lietuvą ir jos kariuomenę.

Asta Vaikšnorienė įsega ženklelį Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenančiai birutiečių garbės narei Rūtai Kronkaitienei, dim. gen. mjr. Jono Kronkaičio, Lietuvos kariuomenės vado 1999–2004 m., žmonai.

Viena iš birutiečių pareigų – propaguoti lietuvių tautinį kostiumą.

Ką šiuolaikiniame kontekste reiškia vadovauti birutietėms? Kaip koordinuojate bendrą veiklą organizacijoje?

Svarbiausius sprendimus priimame bendrai, nes jei tik užimčiau pareigas ir vadovaučiau, nemanau, kad tai veiktų ir duotų rezultatų. Esu tikra, kad pirmiausia svarbu rodyti pavyzdį. Žinau tai iš šeimos, nes auginant vaikus yra lygiai taip pat – nesvarbu, ką jiems sakysi, jie atsižvelgs tik į tai, kaip tėvai elgiasi. Mes, birutietės, ne tik vadovaujames taisyklėmis, kaip priimti svarbiausius formalius sprendimus, bet ir labai daug bendraujame tarpusavyje – naudojames įvairiomis pokalbių platformomis, dažnai skambiname viena kitai.

Organizuodamos renginius pastebime, kad prie skirtingų veiklų jungiasi ir aktyviai veikia skirtingi žmonės, atsirinkdami juos traukiančias ir aktualiausias veiklos sritis, kuriose turi gebėjimų ir noro save išbandyti. Dažnai pačios moterys susisiečia siūlydamos įvairiausias idėjas. Labai svarbu nebijoti išbandyti savanorystę, nes tai yra dovana – su laiku ji pradeda teikti pasitenkinimą, nes matai, kad sukūrei vertę, tiesa, ne materialią, bet ypač svarbią mūsų visuomenei. Žinoma, kai kuriais atvejais rūpina-

mės ir materialine parama, kurios irgi labai reikia, tačiau manęs nepalauja stebinti, kokių nuostabių idėjų turi savanorystėje užsiimančios žmonės, kokių stebuklingų projektų gimsta, kai susiburia entuziastingų moterų

komanda. Birutietės – išties nepaprastos moterys, nes jos turi savo šeimas, darbus, daugybę kasdieninių veiklų, bet vis tiek geba dalytis savo laiku savanoriaudamos.

Už savanorystės kultūros sklaidą Lietuvoje birutietės šiemet tapo Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalia „Tarnaukite Lietuvai“ laureatėmis.

Jūs pati nesate žmogus „iš šalies“ – Lietuvos kariuomenėje tarnavote ne vienus metus. Kas labiausiai motyvuoja dirbti kartu su birutietėmis?

Be abejo, mano ryšys su Lietuvos kariuomene labai gilus. Pirmiausia tapau kario žmona, prisiekiau Lietuvos valstybei su poros mėnesių dukra ant rankų, Lietuvos kariuomenėje tarnavau 21 metus, išėjau į atsargą būdama kapitone. Vėliau krašto apsaugos sistemoje dirbau kaip civilė, o dabar dirbu viename NATO padaliniū. Tai yra mano gyvenimo kelias, o didžiausią

pasitenkinimą ir motyvaciją man teikia tai, kad galiu padėti savo bendruomenei. Savanorystė daro visuomenę sveikesnę. Didžiulis džiaugsmas matyti, kaip tavo pastangos padeda kitam ir suteikia vilties, kaip šeimos jungiasi į bendruomenę bei išdrįsta imtis naujų iniciatyvų. Nesvarbu, kad yra gausybė darbų ir asmeninių reikalų, ši apčiuopiama prasmė ir bendrytė man yra geriausias atlygis.

Ar Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų

sąjungai pakanka rankų – galbūt reikėtų daugiau narių?

Svarbiausia – ne tiesiog didelis narių skaičius, o jų motyvacija ir aktyvumas. Siekiame burti įsipareigojusias, veiklias moteris, kurios nuoširdžiai nori prisidėti prie mūsų veiklos, todėl kokybė mums visada bus svarbesnė už kiekybę.

Ar visada pavyksta įgyvendinti tai, ką sumanėte? Koks pastarųjų metų įvykis ar projektas Jus pačią nustebino labiausiai?

Tarpukario Lietuvos karininkų dukros aktyviai dalyvauja birutiečių renginiuose ir veikloje.

SPEKTAKLIS „MERGAITĖ SU ŠAUTUVU“

Edukacinė pilietiškumo ugdymo programa, apėmusi Vilniaus teatro „Lėlė“ spektaklį „Mergaitė su šautuvu“ (pagal M. Marcinkevičiaus ir L. Itagaki to paties pavadinimo knygą) bei pilietiškumo pamoką-diskusiją, sulaukė išskirtinio moksleivių, mokytojų ir vietos bendruomenių susidomėjimo visoje Lietuvoje.

„Vos tik paskelbus registraciją, salės kiekviename mieste užsipildydavo per kelias dienas. Spektaklis „Mergaitė su šautuvu“ – tai istorija apie Magdę, kurios tėvus ir visą šeimą II pasaulinio karo pabaigoje ištremė į Sibirą. Mergaitė, padedama savo mokytojo, kuris kartu buvo ir partizanas, apsigyvena bunkeryje, pati tampa partizane ir išgelbėja ne vieno žmogaus gyvybę. Pasakojimas sukurtas remiantis tų laikų liudininkų bei laisvės kovotojų prisiminimais, istorine medžiaga ir buvusios partizanų ryšininkės pasakojimu apie mergaitę, kuri laiką gyvenusią bunkeryje. Tai spektaklis apie vaikų drąsą kritinėse situacijose, išgyvenimo instinktą, ryžtą bei atsakomybę. Tai, kad spektaklio metu vaikai buvo įtraukiami į vyksmą – skaitė laišką, nešė „dinamitą“, – jiems padėjo

dar labiau įsijausti į siužetą, pasijusti tikrais patriotais ir pilietiškais žmonėmis. Magdė, nors iš pradžių ir nežinojo, kas yra partizanai ar bunkeriai, drąsiai priima naują realybę ir nežinomybę. Juk drąsus ne tas, kuris nebijo, o tas, kuris stoja priešais savo baimę ir veikia“, – pasakojo projektą kuravusi Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjungos narė Jolanta Sakalauskienė.

Po spektaklio vykusioje pilietiškumo pamokoje-diskusijoje aktyviai dalyvavo žiūrovai: jaunimas, birutietės ir vietos bendruomenės atstovai (mokytojai, dvasininkai, verslininkai, karininkai ir kt.). Diskusijos metu buvo gvildenami klausimai, kas yra pilietis ir pilietiškumas, kaip pasiruošti ekstremaliosioms situacijoms, kas apskritai yra ekstremalios sąlygos ir kaip kiekvienas iš mūsų gali prisidėti prie šalies saugumo bei gerovės.

„Žiūrovai negailėjo šiltų žodžių visai programos komandai. Po spektaklių mums dėkodavo: „Ačiū, kad kuriate darbus, kurie meninėmis priemonėmis yra įdomūs ne tik vaikams, bet ir suaugusiems. Labai trūksta tokių patriotiškų renginių vaikams.“ Daugybės teigiamų atsiliepimų sulaukiame net ir projektui pasibaigus“, – džiaugėsi J. Sakalauskienė.

Ši edukacinė programa jau baigėsi, tačiau spektaklis ir toliau yra rodomas Vilniaus teatre „Lėlė“ bei sulaukia didžiulio mokyklų ir bendruomenių iš visos Lietuvos dėmesio.

Nors visos birutietės – itin užimtos moterys, tačiau suvienytos savanorystės idėjų kartu sugeba nuversti kalnus.

Sumanymai nebūtinai visuomet pavyksta, tačiau svarbiausia yra nebijoti suklysti ir bandyti. Manau, itin pavykęs buvo pernai organizuotas projektas pavadinimu „Ką (ne)galėčiau padaryti dėl Lietuvos šiandien ir rytoj?“, lėmęs labai gražų ryšį su Vilniaus teatru „Lėlė“. Bendradarbiaujant su šiuo kolektyvu gimė spektaklis pagal Mariaus Marcinkevičiaus ir Linos Itagaki knygą „Mergaitė su šautuvu“, jo pastatymą dalinai finansavo Krašto apsaugos ministerija. Spektaklis apkelia visą Lietuvą, o po jo vykdavo diskusijos apie pilietiškumą ir patriotiškumą.

Netgi girdėjome atsiliepimų, kad tai paskatino žmones įstoti į Lietuvos šaulių sąjungą ar kitas organizacijas. Turiu pripažinti, kad kai pirmą kartą išgirdau idėją sukurti tokį spektaklį, ji man labai patiko, bet sunkiai įsivaizdavau, kaip tai galėtų atrodyti realybėje, vis dėlto rezultatas pranoko visus lūkesčius, o rizika pasiteisino su kaupu.

Kaip vertinate šiuolaikinio jaunimo patriotiškumą ir savanorystės svarbą jų gyvenime? Ar pastebite tendenciją, kad be suaugusiųjų įdirbio jaunoji

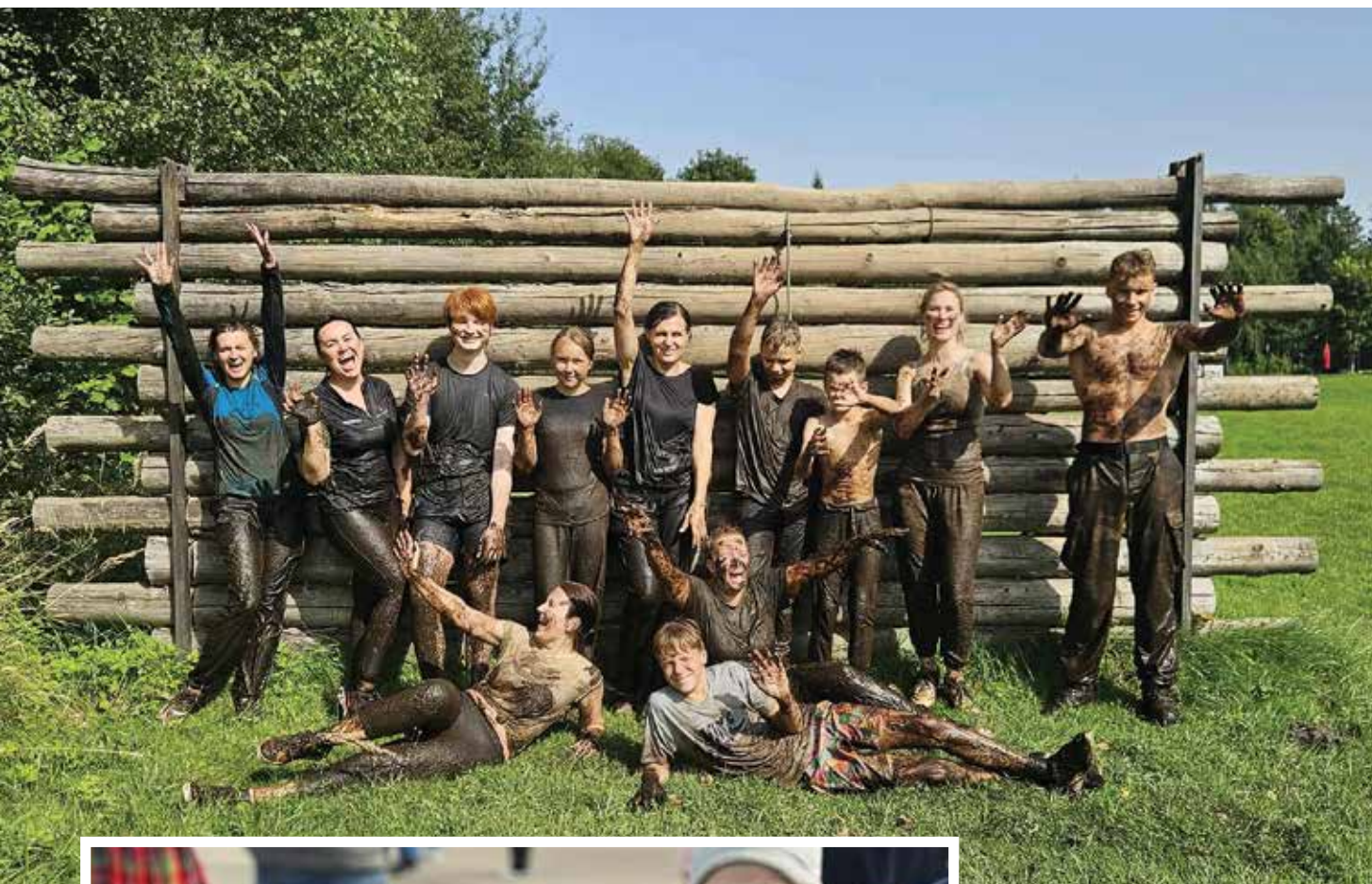

karta pati neįsitrauktų į šias veiklas? Kokie iššūkiai ir galimybės čia kyla?

Mūsų renginiuose jaunimas dažniausiai dalyvauja todėl, kad juos atsiveda tėvai. Mamos birutietės įtraukia ne tik dukras, bet ir sūnus – mūsų organizacija neretai suvienija ištisas šeimas. Pavyzdžiui, net kariuomenės vadas kartu su mumis pakuoja, klijuoja ir deda siuntinius į dėžes, kai reikia pagalbininkų. Taip pat įsitraukia ir kitų birutiečių sutuoktiniai bei vaikai – tai ir yra pagrindinė jų savanorystės priežastis. Be to, dalis birutiečių dirba mokytojais kitose organizacijose,

todėl jos pakviečia ir savo mokinius prisidėti prie savanoriškų veiklų. Štai kodėl tokiuose renginiuose kaip „In Memoriam“ sulaukiame ištisų daug jaunų savanorių.

Kalbėdama apie įsitraukimą vėl grįžtu prie tos pačios minties – niekas neveikia geriau už asmeninį pavyzdį. Jauną žmogų reikia paraginti ir pakviesti, nes daugelis dalykų iš šalies atrodo neįdomūs, kol apie juos nieko nežinai. O net ir sužinojus, bet dar nesupratęs esmės, veikla gali nepasirodyti patraukli. Vis dėlto pabuvus kartu ilgiau, pradedama gilintis, atsiranda

azartas, užsimezga ryšiai, pamatoma prasmė ir gimsta noras likti bendruomenėje.

Mano nuomone, jaunimas yra patriotiškas – tiesiog turime suteikti jam erdvės tai parodyti. Tuščios vietos nebūna: jei mes su jaunąja karta nekomunikuojame, tą erdvę užpildo kažkas kitas, todėl negalime leisti susidaryti šiam vakuumui. Šiaip šiuolaikinis jaunimas yra labai empatiškas: jie noriai savanoriauja, kai mato, kad gali padaryti kažką naudingo kitiems ar savo valstybei. Dažnai tam net nereikia paaukoti daug laiko, o rezultatas būna milžiniškas. Man įstrigo pavyzdys iš JAV, kur gyvenome, kai vyras ten mokėsi, – ten pamačiau iš vidaus, kaip savanorystė gydo visuomenę, nes dalyvaudamas savo šalies gyvenime jauti pasitenkinimą, kad darai gera kitiems. Savanorystė turi gilią prasmę – ją skatindami gautume labai daug teigiamų rezultatų valstybei. ■

BIRUTIEČIŲ STOVYKLĄ VAIKAMS „MES – LIETUVAI“

Vienas iš Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų sąjungos tikslų – ugdyti jaunimo patriotiškumą bei pareigą ginti Tėvynę, stiprinti Lietuvos kariuomenės vaidmenį visuomenėje, skatinti piliečių, ypač jaunosios kartos, pagarbą ir susidomėjimą šalies istorija. Vykdydama šią misiją, sąjunga jau daugiau nei dešimt metų organizuoja vaikų ir jaunuolių vasaros stovyklą „Mes – Lietuvai“.

„Šioje stovykloje supažindiname vaikus ir jaunimą su konkrečiais metais minimomis svarbiomis sukaktimis, įvykiais bei asmenybėmis, kūrėmis ir kuriančiomis Lietuvos istoriją. Taip pat pristatome skirtingas Lietuvos kariuomenės pajėgas – taip siekiame sudominti, o gal net padėti karių vaikams atrasti savąjį pašaukimą. Svarbi vieta stovyklos veikloje skiriama pilietiškumo, kritinio mąstymo ir atsparumo ugdymui. Tai darome ne tik per edukacinius užsiėmimus, bet ir leisdamos tiesiogiai pajauti nepatogių situacijų realybę“, – pasakojo viena

iš organizatorių Indrė Kisielė, Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės Panevėžio įgulos karininkų šeimų moterų draugijos pirmininkė.

Pasak jos, per visą stovyklos gyvavimo laikotarpį joje dalyvavo daugiau nei pusė tūkstančio vaikų. Prie stovyklos vadovų būrio prisijungė ir pačios birutietės, mat tarp jų yra puikių pedagogių.

Taip pat užsimezgė graži draugystė su kitomis organizacijomis, pavyzdžiui, Lietuvos kariuomenės sužeistų karių fondu. Kasmet į stovyklą kviečiami ir mirusių karių vaikai, o reaguojant į karą Ukrainoje, trejus metus čia svečiavosi ir ukrainiečių vaikai, kuriems tai buvo proga bent savaitei atitrūkti nuo karo realybės lietuviškoje draugijoje.

„Kasmet sulaukiame labai teigiamo grįžtamojo ryšio, o matydamos vis norinčius sugrįžti vaikus tikime, kad ši stovykla rado ypatingą vietą Lietuvos kariuomenės šeimose. Na, o mus, birutietes, ji augina per kasdienes iššūkius ir neįkainojamą patirtį“, – akcentavo I. Kisielė.

MES – LIETUVAI 2025

NATO atgrasymo strategija rytuose

NATO planai stiprinti atgrasymą rytiniame flange numato „autonominę zoną“, kurioje veiktų tik nepilotuojamos sistemos – tarpusavyje susieti jutikliai, dronai ir tolimojo nuotolio ginklai, skirti konflikto pradžioje aptikti ir nukreipti ugnį į puolančias rusijos pajėgas, – teigė Aljanso atstovai karinių pratybų Latvijoje metu.

Latvijos kariai išbandė bepilotes antžemines transporto priemones per pratybas „Crystal Arrow“ kaip operatyvinių bandymų dalį, siekdami integruoti naujas technologijas į NATO rytinio flango atgrasymo iniciatyvą, įkvėptą Ukrainos patirties, sakė brg. gen. Chrisas Gentas, NATO Sąjungininkų sausumos pajėgų vadovietės štabo pertvarkos ir integracijos vadovo pavaduotojas.

„Čia nėra jokių paslapčių, taip vystosi karo menas, – sakė

brg. gen. Ch. Gentas interviu „Defense News“ Sėlos mokymų poligone Latvijoje. – Dabar priešais jus yra zona, kurioje jūs neketinate statyti žmonių į pavojų, viską daro mašinos, kurios už jus prisiima riziką bei sekina priešą.“

Europos žvalgybos agentūros įspėja, kad rusija gali kelti grėsmę NATO teritorijai kelerius metus po karo pabaigos Ukrainoje, todėl Aljanso rytinio flango atgrasymo iniciatyva siekia padėti sukurti patikimesnę sienų gynybą. Kelios šalys NATO rytiniame flange, įskaitant Latviją ir Lenkiją, per pastaruosius metus susidūrė su iš rusijos pusės įskridusiais dronais.

Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) kariuomenės Europoje ir Afrikoje vadas gen. Chrisas Donahue Sėlos mokymų poligone karininkams ir pareigūnams sakė, kad iniciatyva, trumpai vadinama *EFDI* (angl. *Eastern Flank Deterrence Initiative*), „išties labai greitai įsibėgėjo“, apibūdinęs ją kaip NATO karinio veikimo koncepciją.

Gen. Ch. Donahue pirmą kartą aptarė šią koncepciją pernai liepos mėnesį vykusioje konferencijoje Vokietijoje. Jis

sakė, kad dabar svarbu ne tik rodyti „PowerPoint“ skaidres, bet ir dislokuoti pajėgumus bei organizuoti šalių pratybas su jais, siekiant įrodyti, kad jie veikia, ir „užtikrinti, kad atgrasymas veiktų kasdien“.

Pasak brg. gen. Ch. Gento, koncepcija apima susietų jutiklių, nepilotuojamų sistemų bei puolamųjų ir gynybinių priemonių vieningą tinklą. Rytų flango atgrasymo iniciatyva numato „iš anksto gerai parengtą autonominę zoną“, kurioje, iki abiem pusėms patiriant nuostolius, efektyviai veikti gali tik nepilotuojamos sistemos, sakė brg. gen. Ch. Gentas.

„Tai vyksta jau dabar, – sakė jis, cituodamas spaudos pranešimus apie tai, kaip Ukraina balandį užėmė poziciją naudodama tik nepilotuojamas sistemas. – Mes nekalbame apie mokslinę fantastiką, nekalbame apie ateitį. Mes nekalbame apie 2040-uosius. Mes kalbame apie šiandienos poreikį.“

Pasak brg. gen. Ch. Gento, šiuo atveju iššūkiu tampa tai, kiek autonominių sistemų turi viena pusė, kiek jos yra veiksmingos ir kiek veiksmingos yra atsakomosios priemonės. Jis teigė, kad vienintelis būdas tai suprasti yra per pratybas, tokias kaip „Crystal

Arrow“. Viena iš kliūčių – skirtinga reguliacija tarp NATO šalių dėl autonomiais jutikliais valdomų ginklų, sakė jis.

„Vis daugiau šalių susiduria su šiuo iššūkiu arba šis klausimas joms kyla realiu laiku, tarkim, kai taikos metu pastebimas drono įsibrovimas, – sakė brg. gen. Ch. Gentas. – Pavyzdžiui, ar mes tą droną numušame, kur jis gali nuskristi? Tai tapo labai realu čia, Latvijoje.“

NATO nuo praėjusių metų rugsėjo mėnesio projekte „Task Force X“ testuoja naujas technologijas, skirtas EFDI vystymui. Pasak brg. gen. Ch. Gento, per pirmąjį bandomąjį projektą Lietuvoje rugsėjo mėnesį Vokietijos pajėgos į savo operacijas integravo nepilotuojamas antžemines transporto priemones ir priešdronines priemones, o gruodį Suomijoje vykusiųose bandymuose daugiausia dėmesio buvo skirta ryšio užtikrinimui.

Brg. gen. Ch. Gentas sakė, kad įgyvendindamas EFDI, Aljansas kuria duomenų tinklą, jungiantį tūkstančius jutiklių ir vykdomųjų įrenginių,

įskaitant akustinius ir elektrooptinius jutiklius, taip pat priešdronines priemones ir nepilotuojamas antžemines transporto priemones. Siekiama, kad rytiniame flange esantys jutikliai komunikotų tarpusavyje ir „suaktyvintų vieni kitų veikimo mechanizmus peržengdami valstybių sienų ribas“.

Brg. gen. Ch. Gentas teigė, kad naujų pajėgumų išbandymas pratybų

metu yra svarbus, siekiant padėti kariams juos integruoti, ir paminėjo, kad Latvijos mechanizuotoji pėstininkų brigada per pratybas „Crystal Arrow“ naudojo nepilotuojamas antžemines transporto priemones. NATO padengė pratybose dalyvavusių žiniasklaidos atstovų kelionės ir apgyvendinimo išlaidas. Aljansas taip pat prašo įmonių pasidalyti, kaip jos ►►

◀ ketina integruoti nepilnuojamas ant-žemines sistemas į NATO operacines sistemas, o brg. gen. Ch. Gentas teigė, kad iš „Task Force X Baltic“ galima pasimokyti. Pasak jo, NATO operacinių eksperimentų metu vyksta darbas, siekiant nustatyti autonominės zonos efektyvų dydį, kuris, priklausomai nuo reljefo, gali skirtis.

Ukrainoje terminas „mirties zona“ neoficialiai vartojamas apibūdinti teritorijai prie fronto, kurioje judėjimas greitai aptinkamas ir tampa dronų, artilerijos ar klajojančių ginklų taikiniu, o kai kuriose vietovėse ji gali siekti 15 kilometrų ar daugiau nuo kontakto linijos.

Pratybų „Crystal Arrow“ metu surengtoje spaudos konferencijoje Latvijos mechanizuotosios pėstininkų brigados Operacijų, planavimo ir mokymo skyriaus viršininkas mjr. Eduardas Šinkūnas sakė, kad jo šalies kariai kasdien treniruoja, kaip užtikrinti šios mirties zonos saugumą naudojant

tik bepilotes sistemas. Jis apibūdino daugiasluoksnę dronų sistemą, kurią remia pėstininkai ir artilerija.

„Kaip matome Ukrainoje pilkojoje zonoje visiškai nėra transporto priemonių judėjimo, – sakė mjr. E. Šinkūnas. – Bet koks judėjimas yra sunaikinamas.“ Jis atsisakė išsamiai paaiškinti, kaip Latvija gintųsi nuo rusijos invazijos, sakydamas: „Mes, latviai, ypač Mechanizuotoji brigada, turime planą ir žinome, kaip jį įgyvendinti. Tai viskas, ką galiau apie tai pasakyti.“

„EFDI yra viena iš daugiasluoksniu rusijos atgrasymo modelio dalių“, – Sėlos mokymų poligone sakė Estijos divizijos vado pavaduotojas brg. gen. Jamie Murray interviu leidiniui „Defense News“. Nors

atgrasymo iniciatyva sukuria „nulinės dienos problemą“, kadangi leidžia nedelsiant aptikti ir smogti užpuolikui, kitas žingsnis – tai Latvijos, Estijos ir Lietuvos gebėjimas smogti giliai į priešų teritoriją, jei rusija vis dėlto įsiveržtų. Jis atkreipė dėmesį į Estijos iš „Hanwha Aerospace“ papildomai įsigytas salvinės raketų sistemas Chunmoo, kurių veikimo nuotolis siekia iki 290 kilometrų.

Jis teigė, kad didžiausias iššūkis Aljansui būtų „rizikuoti linkęs Putinas, kuris, tikėdamasis, kad NATO nereaguos, pasiųstų dalį pajėgų ir atsirinktų gabalą kurios nors iš mūsų šalių“.

„Jei atgrasymo priemonės nesuveiks, mes pasiliekame teisę atsakyti smūgiuodami į karinius taikinius, – sakė brg. gen. J. Murray. – Kalbant apie mirties zoną, ji nebus simetriška. Pavyzdžiui, estai laikosi labai aiškios pozicijos: „jokių rusų karių mūsų teritorijoje“. Taigi mirties zona galėtų būti jų pusėje.“

Reljefo formavimas naudojant fizines kliūtis kartu su atgrasymo iniciatyva gali leisti NATO pajėgoms kompensuoti jėgų santykio disbalansą su rusija. Jis paminėjo Baltijos gynybos liniją, sudarytą iš prieštankinių griovių bei fizinių kliūčių, ir priminė 1944 m. sovietų pajėgų patirtus iššūkius – tuomet dėl tankių miškų joms buvo itin sunku išstumti vokiečių kariuomenę.

„Pirmasis žingsnis – atgrasyti juos, antrasis – sustabdyti, o trečiasis – priversti juos patekti į padėtį, kurioje jie galiausiai pasiekia kulminaciją ir yra priversti vykdyti ešelono keitimą, o tuomet jie tampa tikrai pažeidžiami.“ Jis sakė, kad NATO logika pajudėjo

nuo „raudonų linijų“ pajėgų link „atgrasymo skausmingomis priemonėmis ir išstūmimu“. „Galutinis tikslas yra aiškus, ir mes visi jo siekiame – paro-

dyti rusijai, kad jai nenaudinga įsiveržti“, – sakė brg. gen. J. Murray.

www.defensenews.com inf.
www.flickr.com, www.defensenews.com
nuotr.

Ukrainietiška aviacinė bomba paruošta mūšiu

Ukrainos gynybos ministerija pranešė, kad šalies įmonė pagaminė pirmąsias valdomąsias aviacines bombas. Šie ginklai, turintys 250 kilogramų kovines galvutes, gali smogti taikiniams, esantiems už dešimčių kilometrų nuo priešų fronto linijos. Taip Kyjivas užsitikrino savą analogą pigioms ir galingoms rusijos sklendantčioms bomboms.

Ši aviacinė bomba yra sparnuotas, variklio neturintis ginklas. Išmesta iš lėktuvo dideliame aukštyje ji sklendžia link taikinio išnaudodama paleidimo greitį bei aukštį ir yra tiksliai koreguojama palydovinės navigacijos sistemos. Vienos tokios bombos kaina yra gerokai mažesnė nei sparnuotųjų raketų. Be to, ji gali nešti daug

galingesnę kovinę užtaisą nei dauguma dronų, o jos paleidimo nuotolis leidžia lėktuvams likti už tankiausios priešų oro gynybos sistemų zonos.

„Pirmoji Ukrainos valdomoji aviacinė bomba yra paruošta mūšiu“, – rašė gynybos ministras Mykhailo Fedorovas „Telegram“ žinutėje, skelbiančioje apie šį svarbų įvykį, ir pažymėjo, kad ministerija jau įsigijo eksperimentinę partiją ir ruošiasi dislokuoti bombas fronte. „Ukraina pereina nuo pavienių priemonių importo prie nuosavos aukštųjų technologijų ginkluotės kūrimo. Tai sistemaiškai stiprina mūsų ginkluotąsias pajėgas ir suteikia technologinį pranašumą mūsų lauke“, – sakė M. Fedorovas.

Iki šiol Ukraina neturėjo savo gamybos didelio tikslumo sklendantčių bombų. Norėdama smogti taikiniams už įprastos artilerijos veikimo zonos, šalis turėjo pasikliauti ribota Vakarų šalių parama, pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų gamybos JDAM-ER ir raketomis ATACMS, britiškais Storm

Shadow bei prancūziškais SCALP-EG sparnuotosiomis raketomis.

Šios naujosios bombos yra pigios, o jų naudojimui rėmėjai netaiko jokių apribojimų. Tai leidžia Kyjivui aktyviau kovoti vidutinio nuotolio fronto ruožuose, o brangias bei retas Vakarų tolimojo nuotolio raketas taupyti giliau priešų užnugaryje esantiems taikiniams. Šis žingsnis yra dalis platesnės Ukrainos strategijos – technologijomis pakeisti karo eigą savo naudai po daugiau nei ketverių metų gynybos nuo kur kas galingesnio ir turtingesnio priešų.

„Mes vystome technologijas, kurios padidina smūgių nuotolį ir tikslumą bei keičia šiuolaikinio karo taisykles“, – sakė M. Fedorovas. Mažai žinoma Ukrainos įmonė „DG Industry“, kurią remia valstybės finansuojamas gynybos inovacijų klasteris „Brave1“, pradėjo kurti šį ginklą prieš 17 mėnesių. Komanda susidūrė su sudėtingomis sąlygomis: reikėjo sukurti navigaciją, kuri veiktų nepaisant rusijos signalų slopinimo, korpusą, kuris išliktų stabilus esant įvairiems paleidimo greičiams ir aukščiams, bei sąsają, kuri integruotųsi su bet kuriuo orlaiviu, kuris jį gabens. Rezultatas – sistema,

kuri, pareigūnų teigimu, išskirtinė ir neturi analogų.

Pavyzdžiui, rusijos *FAB* bombos su *UMPK* įranga – sklandymo komplektai, pritvirtinti prie sovietinių laikų bombų, kurios niekada nebuvo skirtos sklandyti, korpusų. Ukrainiečių ginklas yra specialiai pritaikytas šiam tikslui, pradėdamas nuo korpuso konstrukcijos. „Tai nėra vakarietišku ar sovietinių sprendimų kopija – tai Ukrainos inžinierių sukurtas ginklas, skirtas veiksmingai naikinti įtvirtinimus, vadavietes ir kitus prieš taikinius, esančius dešimčių kilometrų

atstumu nuo paleidimo vietos“, – sakė M. Fedorovas.

Sklandančios bombos turi ir kitą pranašumą – paleistos iš didelio nuotolio, jos pasirodo virš taikinio tik paskutinėmis skrydžio sekundėmis, todėl tradicinėms oro gynybos sistemoms lieka labai mažai laiko sureaguoti. Be to, pasak NATO Jungtinio oro pajėgų kompetencijos centro, jas gali būti sunkiau aptikti, nes jos skrenda kitokiame aukštyje, kitokiu greičiu bei trajektorija nei ginklai, kurių sekimui yra pritaikytos dauguma oro gynybos sistemų.

Ukraina iš patirties žino, kaip sunku jas sustabdyti. Rusijos naikintuvai *Su-34* išmeta bombas gerokai už Ukrainos priešlėktuvinės gynybos veikimo zonos ribų, o šios bombos yra mažos, be variklio ir sunkiai aptinkamos. Remiantis Ukrainos ginkluotųjų pajėgų Generalinio štabo duomenimis, rusija šiuo metu kasdien paleidžia vidutiniškai per 250 valdomų aviacinių bombų į Ukrainos pozicijas ir miestus. Anksčiau trys *FAB-250* smūgiai Kramatorske, pasak regiono karinių pareigūnų, nusinešė 5 civilių gyvybes ir dar 12 sužeidė.

Ukrainos prezidentas Volodymyras Zelenskis įvardijo sklandančias bombas kaip vieną iš pavojingiausių rusijos ginklų po to, kai Maskva 2023 m. pradėjo jas reguliariai naudoti. Be to, šias bombas numušti kainuoja kur kas brangiau nei jas pagaminti ir panaudoti – *FAB* su *UMPK* sistema pagaminti kainuoja dešimtis tūkstančių dolerių, o viena raketa *Patriot*, galinti ją sustabdyti, kainuoja milijonus. Naujoji Ukrainos bomba sukurta taip, kad šis asimetrinis išlaidų santykis taptų ir rusijos problema. „Netrukus Ukrainos valdomosios aviacinės bombos bus naudojamos prieš prieš taikinius“, – teigė Gynybos ministerija.

www.defensenews.com inf. ir nuotr.

RUSIJOS KA SPAUDIMAS UKRAI

Rusijos karas prieš Ukrainą pasaulinėje informacinėje erdvėje

įsitvirtino kaip ilgalaikė išsekimo konfrontacija.

Šiame kare karinę dinamiką lemia ne tik atskiri fronto linijos pokyčiai, bet ir keletas kitų veiksnių: valstybių pramoniniai pajėgumai, mobilizacinis pasirengimas bei, neabejotinai, jų išgyvenamumo ir ištvermės gebėjimai. Vis dėlto svarbiausi išlieka šie veiksniai: oro erdvės gynybinis atsparumas, technologinė adaptacija mūšio lauke, ilgalaikiai finansiniai išteklių valstybės sistemoms išlaikyti ir, be abejo, partnerių politinė valia užtikrinti tolesnį Ukrainos ekonomikos funkcionavimą.

PLK.

RINIS

NAI

ALEKSIEJUS GAIŽEVSKIS

Karo logika: ilgalaikis išsekimas

Maskva ir toliau sieks išlaikyti karinę iniciatyvą. Tai bus daroma per nuolatinį spaudimą fronte, kombinuotas raketų ir bepiločių orlaivių atakas, Ukrainos energetikos bei civilinės infrastruktūros sekinimą ir informacinį spaudimą Vakarų visuomenėms, siekiant palaužti ukrainiečių tautos valią priešintis.

Šiame kontekste rusijos veiksmai turėtų būti vertinami kaip plataus spektro spaudimo sistema. Ji sujungia karinį smurtą, ekonominę prievartą, diplomatinį šantažą, branduolinio pobūdžio užuominas, kibernetines operacijas, sabotažo grėsmes ir intensyvius bandymus išnaudoti demokratiškas valstybių politinį nuovargį. Todėl, analizuojant rusijos karinį potencialą, būtina kartu vertinti ne tik pagrindines sausumos operacijas, bet ir tolimojo nuotolio smūgius, karo pramonės pajėgumus, valstybės biudžeto tvarumą bei NATO atgrasymo laikyseną.

Ukrainos atsparumas grindžiamas trimis tarpusavyje susijusiais ramsčiais: 1) kariuomenės patirtimi mūšio lauke; 2) visuomenės ir institucijų gebėjimu prisitaikyti prie ilgalaikio karo; 3) priklausomybe nuo išorinės paramos. Penktaisiais plataus masto invazijos metais galima konstatuoti, kad Ukraina ne tik geba gintis, bet ir įgijo didžiulį potencialą neutralizuoti dalį oro grėsmių bei kartu suduoti atsakomuosius smūgius rusijos karo ekonomikos grandims, o tai kelia didelių iššūkių rusijos karinės logistikos stabilumui. Nepaisant šių pasiekimų, minėtieji gebėjimai vis dėlto priklauso nuo oro gynybos raketų, priešdroninių sistemų, artilerijos amunicijos, personalo rotacijos, partnerių politinių sprendimų ir gynybos pramonės masto didinimo.

Rusijos potencialas: masė ir pramonė

Rusijos karinis potencialas išlieka reikšmingas dėl didelių gyvosios jėgos išteklių, išvystytos gynybos pramonės, sovietinės technikos atsargų,

valstybės kontroliuojamo mobilizacinio aparato ir politinio pasirengimo teikti prioritetą karui vidaus ekonomikos sąskaita. Maskva geba palaikyti didelį artilerijos, raketų, aviacijos, bepiločių orlaivių ir elektroninės kovos priemonių naudojimo intensyvumą, nors šių pajėgumų kokybė ir ilgalaikis tvarumas atskirose srityse skiriasi.

Stokholmo tarptautinio taikos tyrimų instituto (*SIPRI*) vertinimu, rusijos federalinio biudžeto asignavimai karui ir kitoms karinėms išlaidoms 2025 m. siekė apie 16 trln. rublių (7,5 proc. BVP), o 2026 m. biudžete numatyta apie 14,9 trln. rublių (6,3 proc. BVP). Tai rodo, kad rusija išlaiko itin aukštą karo finansavimo lygį, nors susiduria su infliacija, biudžeto spaudimu ir būtinybe griežtinti Gynybos ministerijos finansų valdymą.

Tarptautinio strateginių tyrimų instituto (*IJSS*) leidinys „*The Military Balance 2026*“ pabrėžia, kad rusijos invazija į Ukrainą ir NATO rytinio flango stiprinimas išlieka esminiais Europos gynybos ekonomikos veiksniais. Rusijos išlaidų struktūra rodo aiškų posūkį į militarizuotą ekonomiką: kariniam-pramoniniam kompleksui teikiama pirmenybė, todėl civiliniai sektoriai patiria darbo jėgos ir investicijų trūkumą, o technologinė priklausomybė nuo trečiųjų šalių tik didėja, sankcijų apėjimo schemų tik gausėja.

Tai leidžia daryti dvi tarpusavyje prieštaringas, bet kartu teisingas prielaidas. Pirmą, rusija nėra arti staigaus karinio išsekimo ir vis dėlto gali toliau tęsti intensyvų karą. Antra, šis tęstinumas agresorei tampa vis brangesnis, nes jis vis labiau priklauso nuo prievartinės mobilizacijos, griežtos politinės kontrolės, energijos išteklių pajamų ir išorinių technologinių kanalų.

Rusijos smūgių modelis

Rusijos tolimojo nuotolio smūgiai prieš Ukrainą pastaruoju metu pasižymi kombinuota struktūra: dideli bepiločių orlaivių kiekiai naudojami oro gynybai perkrauti, klaidinti ir išsekinti, o raketos bei balistinės priemonės

nukreipiamos į kritinę infrastruktūrą, gynybos pramonę, logistiką ir politinio bei psichologinio poveikio taikinius. Šio modelio tikslas – ne tik fizinis objektų naikinimas. Taip pat siekiama priversti Ukrainą eikvoti brangius perėmimo išteklius, palaikyti nuolatinę įtampą visuomenėje ir demonstruoti Vakarams, kad rusija vis dar išlaiko eskalacinę iniciatyvą.

Vieši Ukrainos ir tarptautinių naujienų agentūrų duomenys apie 2026 m. gegužės 23–24 d. įvykdytą kombinuotą ataką rodo šio modelio mastą: buvo užfiksuotas šimtų dronų ir dešimčių įvairių tipų raketų panaudojimas, o pagrindinis smūgis teko Kyjivui bei jo prieigoms. Šie epizodai iliustruoja ne vienkartinę išimtis, o daug platesnę rusijos karo veiksmų taktiką. Ji apima „mėsos masės“ šturmus, saturaciją, imitacinius taikinius ir skirtingų trajektorijų derinimą, siekiant įgyvendinti jei ne operacinius, tai bent taktinius tikslus.

Rusijos naudojamų puolimo priemonių arsenalą sudaro *Shahed / Geran* tipo smogiamieji bei imitaciniai bepiločiai orlaiviai, balistinės, sparnuotosios ir aerobalistinės raketos, taip pat elektroninės kovos bei apgaulės elementai. Toks priemonių derinys

ypač pavojingas, kai nusitaikoma į energetikos, vandens tiekimo, viešojo transporto sektorius, oro gynybos išteklius ir didmiesčių civilinę infrastruktūrą.

Strateginiu požiūriu šie smūgiai atlieka dvi funkcijas. Pirmą, jais mėginama paralyžiuoti Ukrainos valstybės veiklą ir didinti ekonominę karo kainą. Antra, jie veikia kaip politinė komunikacija: rusija siekia parodyti, kad Vakarų parama negali visiškai apsaugoti Ukrainos, ir taip spaudžia deryboms iš maskvai palankesnių pozicijų.

Ukrainos gebėjimai gintis

Ukrainos gynybinis potencialas yra vienas geriausių gebėjimo prisitaikyti pavyzdžių šiuolaikiniame kare. Nuo 2022 m. Ukraina sukūrė daugiasluoksnią oro gynybos sistemą, kurioje veikia vakarietiškos ir sovietinės sistemos, mobiliosios ugnies grupės, radarai, elektroninės kovos priemonės, savanoriškų iniciatyvų technologiniai sprendimai bei vis didesnį vaidmenį atliekantys bepiločiai perėmėjai.

Vis dėlto Ukraina susiduria su struktūriniu disbalansu: pigūs rusijos

dronai dažnai verčia naudoti kur kas brangesnius perėmimo išteklius. Todėl priešdroninių sistemų, pigių perėmėjų, elektroninės kovos priemonių ir vietinės gamybos masto didinimas tampa ne tiek taktiniu, kiek strateginiu klausimu. Ukrainos prezidento administracijos pranešimuose ne kartą pabrėžta, kad oro gynyba ir antibalistinės galimybės išlieka esminiais Ukrainos prioritetais, o partnerių veiksmų koordinavimas bei bendra gamyba laikomi būtinais žingsniais dėl ribotų pasaulinių gamybos pajėgumų.

ISS vertinimu, Ukraina 2025 m. sugebėjo neleisti rusijai pasiekti reikšmingų operacinių laimėjimų, tačiau 2026 m. šalies pajėgas vis labiau spaudžia personalo kompleksavimo sunkumai bei Vakarų paramos dinamikos svyravimai. Tai leidžia konstatuoti, kad Ukrainos gebėjimas gintis išlieka itin aukšto lygio, tačiau nėra savaimė garantuotas: jis tebėra priklausomas nuo valstybės mobilizacijos kokybės, organizuotos personalo rotacijos, amunicijos tiekimo, oro gynybos raketų, inžinerinių įtvirtinimų ir operatyvaus partnerių sprendimų įgyvendinimo.

Šiame kare Ukrainos gynybos stiprybė slypi ne vien konkrečiose ginklų

sistemose. Ji grindžiama gebėjimu sparčiai mokytis, decentralizuotai kurti technologinius sprendimus, integruoti civilinį sektorių į gynybos inovacijas ir panaudoti partnerių paramą taip, kad ji papildytų, o ne pakeistų nacionalinį atsparumą.

Asimetrisis spaudimas

Ukrainos atsakomieji smūgiai rusijos režimui remiasi asimetrine logika. Atsižvelgdama į tai, kad rusija turi gerokai didesnę teritoriją, gilesnį pramoninį užnugarį ir vis dar neišsekvotus gyvosios jėgos išteklius, Ukraina siekia didinti karo kainą jautriausiose prieš sistemos grandyse: degalų gamybos, logistikos, karinės pramonės, oro gynybos, sandėliavimo, vadovavimo ir transporto mazguose. Ši strateginė kryptis rodo ne masės konkurenciją, o tikslinį spaudimą rusijos karo ekonomikos centrums.

Šiuolaikinis Ukrainos technologinis atsakas apima tolimojo nuotolio bepiločių sistemų plėtrą, jūrų dronus, elektroninės kovos priemonių kūrimą, taip pat tikslinės žvalgybos integraciją ir partnerystę su Vakarų gynybos pramone. Visa tai leidžia Ukrainai kompensuoti dalį Rusijos kiekybinio pranašumo ir priversti maskvą skirti daugiau išteklių objektų apsaugai ša-

lies gilumoje, infrastruktūros remontui bei oro gynybos sistemų persikirstymui.

Strateginis tokios kampanijos poveikis nebūtinai matomas iš karto. Net jei atskiras smūgis nėra lemiamas veiksnys, pasikartojanti spaudimo seka gali mažinti rusijos eksporto efektyvumą, didinti draudimo bei logistikos sąnaudas, komplikuoti degalų tiekimą kariuomenei ir didinti politinį neapibrėžtumą šalies viduje. Vis dėlto ši strateginė kryptis išlieka jautri eskalacijos valdymo požiūriu, todėl Vakarų partneriai dažnai riboja arba diferencijuoja paramą pagal ginklų sistemas, nuotolius ir politines rizikas.

Sankcijos, rekonstrukcija ir partnerių parama

Ekonominė karo dimensija yra vienas lemiamų ilgalaikės konfrontacijos veiksnių. Rusijos ekonomika trumpuoju laikotarpiu geba išlaikyti karo finansavimą dėl valstybės pajamų už energetinius išteklius, centralizuotos kontrolės ir pramonės militarizavimo, tačiau ilgai neišvengiama infliacija, darbo jėgos stygiumi, technologine izoliacija bei priklausomybe nuo sankcijų apėjimo tinklų.

Todėl sankcijų politika pereina į

sudėtingesnį etapą. Europos Sąjungos (ES) 19-asis sankcijų paketas nukreiptas tiesiogiai į rusijos energetiką, finansus, karinės pramonės bazę, trečiųjų šalių bankus, kriptovaliutų kanalus bei šešėlinį laivyną. Europos Komisija (EK) pabrėžia, kad ši ribojimų banga didina spaudimą rusijos karo ekonomikai, pasitelkiant suskystintųjų dujų importo draudimą, griežtesnę šešėlinio laivyno kontrolę bei finansinių paslaugų ir kriptovaliutų infrastruktūros suvaržymus.

Ukrainos ekonominė padėtis yra visiškai kitokia: šalis patiria tiesioginį infrastruktūros naikinimą, gyventojų migraciją, gamybos sutrikimus ir didelį viešųjų finansų spaudimą. Pasaulio banko, Ukrainos vyriausybės, EK ir Jungtinių Tautų bendra *RDNA5* analizė parodė, kad Ukrainos atkūrimo ir rekonstrukcijos poreikiai dešimties metų laikotarpiui, vertinant iki praėjusių metų pabaigos, siekia beveik 588 mlrd. Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) dolerių.

Todėl ES finansinė parama tampa ne papildomu, o strateginiu Ukrainos atsparumo elementu. EK duomenimis, 2024–2027 m. Ukrainos paramos priemonei (angl. *Ukraine Facility*) numatyta iki 50 mlrd. eurų stabilios ir prognozuojamos paramos valstybės funkcijoms užtikrinti, šalies rekonstrukcijai, modernizacijai, investicijoms bei reformoms. Šis finansavimas

svarbus ne tik ekonomikai, bet ir kari-
niam atsparumui, nes valstybės admi-
nistravimo, energetikos, transporto
ir socialinių paslaugų tęstinumas
tiesiogiai lemia visuomenės gebėjimą
tęsti gynybą.

NATO gynybinė laikysena

Rusijos karinis spaudimas Ukrainai
tiesiogiai transformuoja NATO rytinio
flango saugumo architektūrą. Nors
Aljansas nėra karo Ukrainoje šalis, jo
gynybinė laikysena nuo 2022 m. tapo
labiau išskleista, integruota ir orien-
tuota į greitą reagavimą į hibridines,
oro, raketines, kibernetines bei jūrų
grėsmes, taip pat į pavojus kritinei
infrastruktūrai. Ši pozicija ypač aktuali
Baltijos ir Juodosios jūrų regionuose,
Lenkijoje, Rumunijoje ir Bulgarijoje.

NATO oficialiai pabrėžia, kad rytinio
flango stiprinimas yra gynybinio
pobūdžio. Aljansas siekia tiesiogiai
atgrasyti agresiją, apginti kiekvieną
sajungininkų teritorijos centimetrą ir
sumažinti rusijos invazijos grėsmę.
Šiuo tikslu NATO rytinio flango aš-
tuoniose valstybėse veikia priešakinės
sausumos pajėgos. Čia taip pat užti-
krinama integruota oro ir priešraketinė
gynyba, nuolatinė oro policijos misija,
jūrų stebėjimas, kibernetinis atspa-
rumas bei kritinės infrastruktūros
apsauga.

„Eastern Sentry“ tapo vienu esminių

naujos kartos NATO atsako modelių.
NATO šią karinę veiklą anonsavo
2025 m. rugsėjo 12 d., reaguodama
į rusijos bepiločių orlaivių infiltraciją į
Lenkijos oro erdvę ir nuolat didėjan-
čius oro erdvės pažeidimus rytiniame
flange. NATO generalinis sekretori-
us Markas Rutte ir gen. Alexusas
G. Grynkevičius pristatė „Eastern
Sentry“ kaip „lanksčią daugiasritę
veiklą, skirtą Aljanso laikysenai nuo
Baltijos iki Juodosios jūros regiono
sustiprinti“.

Tiksliau sakant, „Eastern Sentry“
esmė – ne puolamoji eskalacija, o
kontroliuojamas tiesioginės grėsmės
atgrasymas. Ši veikla apima įvairius
kovinius elementus: naikintuvus,
sraigasparnius, transporto bei žval-
gybos orlaivius, oro gynybos sistemas,
fregatas ir pažangias priešdroneines
priemones.

NATO AWACS E-3A orlaivių patru-
liai virš rytinio flango 2025 m. rugsėjį
parodė, kad situacinis suvokimas tam-
pa lygiai toks pat svarbus kaip ir kine-
tinis priešiško pajėgumų perėmimas.
Šiame kontekste svarbiausia yra grės-
mę laiku aptikti, klasifikuoti, perduoti
jos duomenis ir priimti proporcingus
sprendimus, užtikrinančius galutinį
tikslą – atgrasymo efektą.

„Baltic Sentry“ atspindi ir kitą svar-
bią NATO pamoką: rusijos spaudimas
bei destabilizacija gali vykti ne tik oro
erdvėje ar sausumoje, bet ir kelti tie-
sioginę grėsmę kritinei povandeninei
infrastruktūrai. 2025 m. sausį NATO

paskelbė apie „Baltic Sentry“ karinę
veiklą Baltijos jūroje, skirtą kabeliams,
vamzdynams ir kitai pažeidžiamai
infrastruktūrai saugoti po pastarų-
jų incidentų regione. Šioje veikloje
pasitelkiamos fregatos, jūrų patrulia-
vimo orlaiviai, minų paieškos laivai,
integruotos nacionalinės stebėjimo
sistemos ir jūrų dronai.

Šios pratybos turi dvejopą reikšmę.
Karinio požiūriu jos leidžia patikrin-
ti logistiką, priimančiosios šalies
paramą, vadovavimo grandines, oro
gynybą, mobilumą, infrastruktūrą ir
sąveikumą. Politiniu požiūriu jos siun-
čia aiškų signalą Maskvai, kad NATO
rytinio flango gynyba remiasi ne vien
deklaracijomis, bet ir realiais plana-
vimo, dislokavimo bei pastiprinimo
mechanizmais, skirtais ne tik atgrasyti,
bet ir, kilus tiesioginei grėsmei, suduo-
ti atsakomąjį smūgį.

NATO rytinio flango stiprinimas
tiesiogiai nekeičia fronto linijos Ukrai-
noje, tačiau daro strateginį poveikį
atgrasymui. Šie veiksmai riboja rusijos
galimybes normalizuoti provokacijas
prieš Aljanso teritoriją, leidžia sąjungi-
ninkams saugiau bei nuosekliau tęsti
paramą Ukrainai ir verčia Maskvą įver-
tinti platesnį NATO atsaką į bet koki
karinio konflikto išplėtimą. Dabarti-
nis modelis gali būti apibūdinamas
kaip gynybinė eskalacijos kontrolė:
plečiamas stebėjimas, stiprinamos
oro policijos bei oro gynybos misijos,
didinamos priešakinės pajėgos ir
intensyvinamos pratybos, tačiau išlai-
koma aiški riba tarp paramos Ukrainai
ir tiesioginio Aljanso įsitraukimo į karą.

Saugumo tvarkos pertvarka

Rusijos karas prieš Ukrainą tapo
platesniu Europos ir transatlantinės
saugumo tvarkos išmėginimu. Jis
tiesiogiai tikrina NATO atgrasymo
patikimumą, ES ekonominės galios
panaudojimą, demokratinių visuome-
nių ištvėrmę, sankcijų įgyvendinimo
kokybę ir Vakarų gynybos pramonės
gebėjimą pereiti nuo taikos meto
gamybos prie ilgalaikių saugumo
poreikių tenkinimo.

Maskva vis siekia parodyti, kad geba

išlaukti Vakarų nuovargio. Tokia strategija remiasi prielaida, kad demokratinų valstybių politiniai ciklai, ginčai dėl biudžeto, socialinis nuovargis ir skirtingas grėsmių suvokimas gali ilgai sumažinti paramą Ukrainai. Todėl rusijos kariniai veiksmai, energetinis šantažas, diplomatinė retorika ir informacinės operacijos nukreiptos ne tik į Kyjivą, bet ir į Vašingtoną, Berlyną, Paryžių, Varšuvą, Vilnių bei kitas Vakarų sostines.

NATO ir ES atsakas rodo aiškią bei kremliaus naratyvams priešingą kryptį: parama Ukrainai vis dažniau siejama su pačios Europos saugumu. Ukraina nėra tik paramos gavėja – jos kovinė patirtis, priešdroniniai sprendimai, oro gynybos pamokos, jūrų dronai ir technologinė transformacija tampa viso Europos gynybos sektoriaus mokymosi šaltiniu. Šios pamokos bei technologijos jau dabar yra sėkmingai integruojamos net Persijos įlankos regione. Tai reiškia, kad Ukrainos gynyba ir NATO rytinio flango stiprinimas tampa vienos strateginės ekosistemos dalimis.

Vis dėlto būtina pripažinti, kad geopolitinė aplinka išlieka nestabili. Karo eigą veikia JAV ir Europos vidaus politika, naftos kainos, Kinijos ir kitų

trečiųjų šalių elgsena, Artimųjų Rytų krizė, pasaulinė gynybos pramonės konkurencija, sankcijų apėjimo tinklai ir visuomenių pasirengimas ilgalaikei konfrontacijai. Todėl bet kokios prognozės turėtų būti vertinamos tik kaip sąlyginiai scenarijai, o ne kaip galutiniai rezultatai.

Įžvalgos

Rusijos karas prieš Ukrainą palaipsniui pereina į ilgalaikio atsparumo, pramoninių pajėgumų bei politinės valios varžybas. Maskva vis dar pajėgi išlaikyti karinį spaudimą, tačiau jo kaina nenumaldomai didėja, o priklausomybė nuo karo ekonomikos, mobilizacinių išteklių ir sankcijų apėjimo kanalų tampa vis ryškesnė. Unikalus Ukrainos gebėjimas atsilaukyti priklausys ne nuo vienos ginklų sistemos ar atskiro partnerių sprendimo, o nuo nuoseklaus oro gynybos, priešdroninių priemonių, nenutrūkstamo amunicijos tiekimo, personalo valdymo ir vietinės gynybos pramonės stiprinimo.

NATO rytinio flango stiprinimas rodo, kad karas Ukrainoje tapo platesniu Europos saugumo sistemos išmėginimu. Aljanso atgrasymo priemonės, kritinės infrastruktūros ap-

sauga ir parengties didinimas gerokai mažina rusijos klaidingo ekonominio bei karinio potencialo įvertinimo riziką ir sudaro sąlygas Ukrainos rėmėjams tęsti paramą neperžengiant tiesioginio įsitraukimo į karą ribų.

Apibendrinant galima teigti, kad šis karas patvirtina esminę taisyklę: atgrasymas negali būti grindžiamas vien politinėmis deklaracijomis. Jis turi remtis realiais koviniais pajėgumais, oro gynyba, priešdroninėmis sistemomis, kritinės infrastruktūros apsauga, sąjungininkų parama, mobilizaciniu pasirengimu, visuomenės atsparumu, o svarbiausia – gebėjimu parodyti, kad valstybė turi politinės ir karinės valios suduoti atsakomąjį smūgį. Lietuvai tai reiškia būtinybę toliau stiprinti nacionalinę gynybą kaip neatskiriama NATO rytinio flango dalį, o Aljansui – išlaikyti greito pastiprinimo, sąveikumo bei ilgalaikės paramos Ukrainai tempą.

Pagrindinė šio karo pamoka yra ne tik Ukrainos gebėjimas gintis, bet ir tai, kad Europos saugumas priklausys nuo sąjungininkų pasirengimo ilgalaikei konfrontacijai. Ukrainos gynyba, Lietuvos saugumas ir NATO rytinio flango atgrasymas yra tos pačios strateginės grandinės dalys. ■

ATSISV SU GINKLA

DARIUS SUTKUS

EIKINIMAS

S: SUDIE,

5,56 MM

2017 m. Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) sausumos pajėgos inicijavo programą „Naujos kartos skyriaus ginklai“ (angl. *New Generation Squad Weapons, NGSW*).

Sakyti, kad tai ambicingas projektas, reiškia nieko nepasakyti.

NGSW – tai pirmoji milžiniško masto ginkluotės pertvarka per pastaruosius šešis dešimtmečius. Jos tikslas – pakeisti 5,56x45 mm NATO šovinius naudojančius šturmo karabinius M4A1 ir kulkosvaidžius M249 (SAW) visiškai nauja ginklų ir šaudmenų šeima.

NGSW^{pro-}
grama
buvo

pradėta, kai JAV Kongresas įpareigojo JAV sausumos pajėgas įvertinti esamų šturmo karabinių M4 galimybes.

Kodėl aukščiausioji šalies valdžia susidomėjo tokiomis, atrodytų, smulkmenomis? Juk visiems buvo žinoma, kad esami individualūs šaulio ginklai yra karių mėgstami ir vertinami, o smulkios problemos, pasitaikančios juos naudojant, gali būti išspręstos pasitelkiant skirtingus šaudmenų tipus, dėtuves ar kitus priedus.

Tačiau naujovių poreikį lėmė keletas aplinkybių. JAV tuo metu kovojo su radikaliaisiais islamistais Afganistane, kur kalnuotose ir atvirose vietovėse tolimi ugnies kontaktai – įprastas dalykas. Čia paaiškėjo, kad 5,56 mm šaudmenų balistinė trajektorija ir kaunamoji galia yra nepakankamos efektyviai šaudyti didesniais atstumais. Talibano naudoti 7,62x39 mm ir 7,62x54R mm šaudmenys buvo galingesni.

Nedaug trūko, kad ginkluotė būtų buvęs priimtas *H&K XM8* šturmo karabinas. Tačiau galiausiai nuspręsta keisti tiek ginklą, tiek šovinį.

Šovinių prototipai, ko gero, turėjo įtakos konkurso rezultatams. Apsistota prie klasikos.

Susirūpinimą dėl įprastinių šaudmenų kėlė ir kitų didžiųjų valstybių perėjimas prie modernesnės ekipuotės. Pastebėta, kad Kinija masiškai aprūpina savo karius šarvinėmis liemenėmis, o rusija paskelbė apie savo kario ginkluotės ir ekipuotės atnaujinimo programą *Ratnik*. Tuo tarpu 5,56 mm kulkos nepakankamai efektyviai pramuša IV apsaugos klasės balistines plokštes, ypač šaudant iš didesnio atstumo.

Todėl padaryta išvada: tikslingiau pereiti prie naujų, galingesniųjų šovinių šaudančių ginklų, negu nuolat modifikuoti esamus karabinus *M4*.

Ledai pajudėjo

Reikia pažymėti, kad panašių ketinimų amerikiečiai turėjo ir anksčiau. Netgi ne vieną, pavyzdžiui: „*Objective Individual Combat Weapon*“ (*OICW*), „*Special Purpose Individual Weapon*“ (*SPIW*), „*Advanced Combat Rifle*“ (*ACR*). Atrodė, nedaug trūko, kad pastaroji programa būtų įgyvendinta ir JAV kariai būtų pradėti perginkluoti šturmo karabinais *H&K XM8*. Tačiau visi šie ilgalaikiai projektai po trumpesnių ar ilgesnių etapų galiausiai buvo padėti į stalčių. Dėl to neverta per daug stebėtis – JAV gynybos sistema gali sau leisti vystyti daugybę perspektyvių projektų, kurie nebūtinai turi baigtis apčiuopiamu rezultatu.

Bet šįkart, atrodo, reikalo griebtasi iš esmės. 2017-aisiais buvo paskelbti

kriterijai, kuriuos turėtų atitikti *NGSW* ginklų prototipai.

Programa buvo sudaryta iš kelių pagrindinių komponentų:

- naujos kartos automatinio šautuvo (jis turėjo pakeisti naudojamus karabinus *M4A1*) sąlyginiu pavadinimu *NGSW-R* – šis ginklas naudoja didesnio galingumo, 6,8 mm šaudmenis;
- naujo lengvojo kulkosvaidžio (jis turėjo pakeisti įprastus *M249*) sąlyginiu pavadinimu *NGSW-AR* – šis ginklas turėjo būti ne ilgesnis kaip 890 mm, ne sunkesnis kaip 5,4 kg, naudoti tokio paties tipo šaudmenis bei efektyviai naikinti taikinius iki 610 m atstumu ir slopinti juos iki 1 200 m atstumu;
- naujos ugnies valdymo sistemos, pritaikytos abiem ginklų tipams – šis taikymosi kompleksas buvo tam, kad pakeistų JAV ginkluotosiose pajėgose naudojamus skirtingus optinius ir kolimatorinius taikiklius.

Pretendentai ir jų pasiūlymai

Iš pat pradžių projekto konkuru su susidomėjo penki gamintojai. Preliminarius pasiūlymus dėl *NGSW* programos buvo būtina pateikti iki 2019 m. balandžio 24-osios, o galutinės paraiškas – iki gegužės 30-osios. Tokie griežti reikalavimai sumažino konkurso dalyvių skaičių.

2019 m. rugpjūčio 29 d. Sausumos pajėgų vadovybė paskelbė, kad buvo pasirinktos trys įmonės, kurios pereis prie kito *NGSW* programos etapo: „*General Dynamics-OTS Inc.*“, „*AAI Corporation Textron Systems*“ ir „*SIG Sauer Inc.*“.

Trumpai peržvelkime šių gamintojų pasiūlytus ginklų ir šaudmenų prototipus.

- „*General Dynamics-OTS Inc.*“ buvo avangardiškiausia konkurso dalyvė, pateikusi minimalistinių formų

bullpup konstrukcijos ginklą. Be abejo, tai buvo labai drąsus žingsnis, nes *bullpup* komponuotė daugeliui (ypač JAV kariams) nekelia didelio pasitikėjimo ir neatrodo patraukliai. Čia verta prisiminti vieno JAV kario nuomonę: „Kai bandai pertaisyti tokį ginklą, pasijunti lyg šimpanzė, kuri kasosi sau pažastį.“ Štai tokios istorinės ir kultūrinės peripetijos...

Be to, „General Dynamics“ konstruktoriai pasirinko paprastesnį kelią: jų kulkosvaidis buvo tiesiog tas pats pailgintas karabinas su tokiu pat maitinimu iš dėtuvės. Tai primena sovietinį RPK – tarsi ir kulkosvaidis, bet ne visiškai. Žodžiu, ne visai geras sprendimas skyriaus ugnies paramos priemonei.

Ne mažesnę vertintojų įtarimą kėlė šiam karabinui ir kulkosvaidžiui pritaikyti šaudmenys .277 TVCM su polimerinėmis tūtelėmis, kurias pagaminė kompanija „True Velocity“. Tokie „plastmasiukai“ yra lengvi, bet gamintojas turėjo numatyti, kad vertintojams kils klausimas: ar tai patikima, palyginti su sena gera „bronzą“, kurios pavadinimas JAV net tapęs tūtelės sinonimu?

- „AAI Corporation Textron Systems“, glaudžiai bendradarbiaujanti su „Heckler & Koch“ ir „Olin Winchester“, pasiūlė klasikinės komponuotės ginklą. Tiek perspektyvusis karabinas, tiek juosta maitinamas kulkosvaidis atrodė pakankamai solidžiai, tačiau lazda buvo perlenkta kiek kitur.

„Textron“ šturmo karabino paveikslėlis – labai geras testas dėmesingumui nustatyti. Pažiūrėkime ir paklauskime savęs: kas čia neįprasto? Iš pirmo žvilgsnio lyg ir viskas normalu. Ir tik po kurio laiko galima pastebėti, jog tūtelių išmetimo anga yra keistokoje vietoje – ne tiesiai virš dėtuvės, o žemiau vamzdžio ir gerokai toliau į priekį nuo dėtuvės bei šovinio lizdo.

Keista? Labai keista. Iš tikrųjų tokią keistenybę sąlygoja pati ginklo konstrukcija. Jo mechaninis „virškinamasis traktas“ tikrai sudėtingas. Ir nereikia net žinoti Merfio dėsnų, kad galvoje šmėkštelėtų mintis: jei konstrukcija komplikuota, ji gali sugesti. O jei gali sugesti, tai ir suges... Akivaizdu, kad dėl tokio neįprasto inžinierinio spren-

dimo ginklą tam tikrais atvejais gali būti nepatogu laikyti už apsodo.

Be to! Savo ruožtu „Textron“ ginklo konstrukciją lėmė pats šaudmuo. Gamintojas pasirinko tokius progresyvius šaudmenis, kuriuos išvydęs konservatyvesnių pažiūrų generolas veikiausiai patirtų emocinį sukrėtimą. CT tipo šovinys – tai polimerinis cilindro formos konteineris. 6,8 mm skersmens kulka yra visiškai panardinta į jo vidų. Toks šovinys bemaž 40 proc. lengvesnis už klasikinį, bet jo kosminis futurizmas – tikrai ne tai, kas galėtų sužavėti pėstininką...

- Ir galiausiai „SIG Sauer Inc.“, tiksliau amerikietiškas šios kompanijos filialas „SIG USA“. Kaip perspektyviusius pavyzdžius jie pateikė savo automatinį karabiną *MCX Spear* ir jo pagrindu sukurtą lengvąjį kulkosvaidį. Klasikinė komponuotė, šiuolaikiškas, bet ne per daug futuristinis dizainas su tokiais akiai atpažįstamomis detalėmis kaip *Magpul* tipo buožė; tradicinis karabino maitinimas iš dėtuvės, o kulkosvaidžio – juostomis...

Gamintojas pats sukūrė ir savą 6,8x51 mm šovinį (komercinis variantas – .277 *Fury*), kurio hibridinės

Pretendentų pateikti pasiūlymai: šturmo karabinai ir kulkosvaidžiai.

konstrukcijos tūtelė sudaryta iš trijų dalių: žalvarinio vamzdelio, plieninio pagrindo ir vidinio spaustuko, jungiančio šiuos abu elementus. Tokia bimetalinė plieno ir žalvario konstrukcija pasirinkta dėl to, kad veikiama galingo parako užtaiso slėgio šūvio metu tūtelė nesideformuotų.

Trumpai apie taikymosi sistemą

Ypatingo dėmesio nusipelno ir kompanijos „Vortex“ sukurtas perspektyvusis ugnies valdymo kompleksas, nukonkuravęs „L3 Harris Technology“ gaminį.

„Vortex“ M157 taikiklis reguliuojamas: jame matomą vaizdą galima priartinti iki 8 kartų. Bet M157 nėra vien optinių lęšių sistema – tai itin pažangus technologinis gaminys. Jame yra ir naktinio vaizdo režimas, taip pat skaitmeninis kompasas, lazerinis

„Vortex“ M157 taikiklis – ne vien optinis prietaisas. Tai daugiavandis aukštos technologijos gaminys.

tolimatis, ir, kas įdomiausia, balistinis mikrokompiuteris, pagal oro sąlygas automatiškai apskaičiuojantis ir pateikiantis šūvio trajektorijos korekcijas.

Dar vienas svarbus XM157 privalumas – belaidžio ryšio sąsaja. Tai reiškia, kad vaizdas taikiklyje galės būti perduotas, tarkim, į išmaniuosius akinius, kuriuos dėvi ginklo savininkas. Tokia sistema taip pat išbandoma – tai „Microsoft“ HoloLens 2 speciali versija kariškiams, pavadinta IVAS

(angl. *Integrated Visual Augmentation System*). Naudodamasis ja, šaulys gali stebėti situaciją ir netgi šaudyti, pats likdamas saugioje priedangoje, – jam užtenka tik iškelti ginklą virš apkaso krašto ar iškišti jį iš už pastato kampo. Be to, ši sistema užtikrina ir padalinio sąveiką – kiekvienas karys gali gauti informaciją iš kitų žvalgybos šaltinių, pats pažymėti taikinius, dalytis duomenimis su savo kolegomis.

Tokių prietaisų teikiama pranašumas – milžiniškas. Idealiu

atveju kiekvienas bazinius šaudybos įgūdžius turintis karys galėtų rezultatyviai kliudyti taikinius, nutolusius pusę kilometro ir daugiau.

Žinoma, M157 nepaverčia kiekvieno pėstininko profesionaliu snajperiu. Bet tikimasi, kad tolimose ugnies dvikovoje naujais individualiais ginklais ap rūpinto padalinio šauliai galės aiškiai matyti ir atsirinkti taikinius, o paskui taiklia ugnimi greitai ir rezultatyviai juos neutralizuoti.

Galingesnio šaudmens minusu išlieka didesnis kovinio komplekto svoris.

SIG .277 FURY: NAUJAS IR GALINGAS

5,56 mm ir 6,8 mm – skirtumas tik 1,24 mm, tačiau tokio tipo šoviny yra jau nebe tarpinio tipo, o veikia šautuvinis. Kai pasirodė pirmosios žinutės apie tai, kad rengiamasi pereiti prie tokio kalibro šovinio, daugelis ginklais besidominčių internautų iškart prisiminė *Arisaka* – klasikinę japonišką šautuvą, naudojusį panašų galingą 6,5x50 mm šaudmenį. Ne tiek dėl istorinės atminties, kiek dėl nuostabos: šturmo karabinas juk nedidelis – kaip teks šaudyti iš jo šautuvui skirtais šoviniais?

Iš tikrųjų 5,56 mm kulka priklausomai nuo tipo sveria 3,56–5 g, kai 6,8 mm kulkos svoris jau siekia 8,75–10,04 gramo.

Skiriasi ne tik kulkos svoris, bet ir parako užtaiso masė. Slėgis, kurį jis sukuria vamzdyje, – apie 25 proc. didesnis, palyginti su 5,56x45 mm šovinio parako užtaisu. Šūvis nepalyginamai galingesnis, lydymas didelio ugnies pliūpsnio ir garso. Tad nenuostabu, kad visi NGSW konkurso dalyviai kaip būtiną savo ginklų priedą pateikė ir ugnies bei garso slopintuvus.

Gen. mjr. Anthony Pottsas, paklaustas apie naujojo tipo šaudmenis, jų privalumus paaiškino lakoniškai: „Šis kalibras pasižymi geresnėmis savybėmis: jis tikslesnis, letalesnis ir stabilesnis, palyginti su 5,56 mm kalibru“.

Beje, nuspręsta, kad pagal balistinius parametrus .277 *Fury* lenkia ir kiek didesnio kalibro .308 *Win* šovinį.

Tačiau naujasis *SIG* šaudmuo turi ir trūkumų – iš jų paminėtinas didesnis svoris bei didesnė kaina, palyginti su įprastais 5,56x45 mm NATO šovinių standartais.

Kokių veiksmų tolimajame mūšyje imtųsi mažiau pažangią ginkluotę turintis priešas? Situacija priklausytų nuo padalinio pasirengimo ir drausmės. Mažai pasirengusi grupė be aiškaus vadovavimo veikiausiai pliektų be tikslaus taikymosi numanoma kryptimi tol, kol baigtųsi amunicijos komplektas. Labiau parengtas padalinys šaudytų pavieniais šūviais ar trumpomis papliūpomis pagal sudarytos ugnies kortelės sektorius, geriausiai atveju, pagal vado nurodomus orientyrus. Tačiau koją pakištų tolima distancija: paleistos kulkos tiesiog prarastų kaunamąją galią, palyginti su galingais 6,8 mm šaudmenimis.

Programa tęsiasi

Neilgai trukus po pirminio pateiktų ginklų įvertinimo kariškiai atsisakė „General Dynamics“ pasiūlymo. Tai buvo nuspėjama.

Liko du pretendentai.

2020-aisiais „SIG Sauer“ JAV sausumos pajėgoms perdavė specialiai NGSW programai pagamintų ginklų

Galutiniame konkurso etape varžėsi „SIG Sauer“ ir „Textron“. Atkreipkite dėmesį į tūlių išmetimo angos vietą.

partiją: šturmo karabinų LCX Spear, lengvųjų kulkosvaidžių LMG-6.8, ugnies ir garso slopintuvų SLX.

Neatsiliko ir „Textron“ – taip pat kiek modifikavo savo ginklų pavyzdžius.

Numatyta, kad bandomosios ginklų partijos bus testuojamos laboratorijoje ir poligonuose, todėl tam skirta itin daug naujo pavyzdžio šaudmenų.

Jau iki gegužės su NGSW ginkluotės pavyzdžiais buvo gyvai susipažinę

daugiau nei pusė tūkstančio Sausumos pajėgose ir Jūrų pėstininkų korpuse tarnaujančių kariškių, jų bendras įdirbis su šio tipo ginklais viršijo 7 500 valandų.

NGSW programos ginkluotė labai sudomino ir JAV specialiųjų operacijų pajėgų vadovybę (USSOCOM). Jos atstovai patikino su dideliu dėmesiu sekantys projekto eigą, o šios vadovybės pajėgos bus vienos pirmųjų, pretenduosiančių gauti naujuosius ginklus, kai tik šie bus pradėti tiekti kariuomenei. Laukdama sėkmingų NGSW rezultatų, USSOCOM netgi nutarė pristabdyti savo programą, skirtą 6,5 mm kalibro kulkosvaidžiui kurti.

Ginklų pavyzdžių išmėginimai tęsėsi iki 2021 m. vidurio. Per metus išryškėjo pretendentų pateiktų pavyzdžių privalumai ir trūkumai, o vėliau keletas mėnesių buvo skirta rezultatams apibendrinti, analizuoti ir sprendimui priimti. Galiausiai, baigiantis 2022 m. I ketvirčiui, buvo galima sveikinti nugalėtoją su neeiliniu laimėjimu!

Laimėtojas aiškus

2022 m. balandį JAV sausumos pajėgų atstovai viešai paskelbė NGSW projekto nugalėtoją – „SIG Sauer“ ir du jos gaminius: šturmo karabiną (modifikacija XM5) ir lengvąjį kulkosvaidį (XM250).

Bet tai nereiškė proceso pabaigos. Apie tai liudija ir raidė X pavadinime – šiuo atveju ji žymi kol kas tik eksperimentinę modifikaciją. Dar apie metus

Viena visuma: ginklas, taikymosi sistema ir išmanieji papildytosios realybės akiniai.

Kulkosvaidis XM250 išbandomas vidutinės klimato juostos sąlygomis ir Šaltųjų regionų bandymų centre.

užtruksią ginklų pavyzdžių bandymai, kurių tikslas – konkrečiai išaiškinti įvairius jų ypatumus ir, žinoma, trūkumus. Lauko sąlygomis jų gali išryškėti nemažai.

Kažkas yra pajuokavęs, kad kareivio hobis – kuo nors skųstis. Todėl prognozuota, ir ne be pagrindo, kad per metus nusiskundimų nauju, bet kariams dar neįprastu ginklu susikaups nemažai. Eilinį Džonsą gali erzinti koks nors, jo manymu, pernelyg išsikišęs varžtelis, kliūvantis už ekipuotės, o seržantas Smitas pastabų gali turėti dėl netinkamai parinkto ginklo svorio centro. Svarbu iš visų šitų dejonų ir aimanų atrinkti tas, kurios yra esminės ir turi realų pagrindą. Atsižvelgdamas į juos, gamintojas pašalino pastebėtus trūkumus, paruošė pirmąją ginklų seriją ir jau 2023 m. pradėjo tiekti pirmąsias partijas ginkluotosioms pajėgoms...

2023 m. sausį XM5 pavadinimas pakeistas į XM7. Tiesiog dėl to, kad būtų išvengta galimos painiavos tarp

XM5 ir kito „penktuko“ – Colt M5.

Tų pačių metų rugsėjį Kentukio valstijoje esančioje Fort Kempbelo karinėje bazėje JAV kariai iš 101-osios „Screaming Eagle“ oro desanto divizijos išbandė naujuosius skyriaus ginklus ir palygino juos su naudojama ginkluote.

XM7 ir XM250 taip pat buvo išsiųsti į Aliaskoje esantį Šaltųjų regionų bandymų centrą (angl. *Cold Regions Test Center, CRTC*). 101-osios oro desanto divizijos kariai išmėgino ginklus šalčio klimato sąlygomis. Kasdieniai bandymai lauko sąlygomis truko kelias savaites, o po jų sekė 72 valandų trukmės užduoties vykdymo etapas. Buvo stebima, kaip šaltis ir arktinės sąlygos veikia ginklo mechanizmo darbą, taiklumą, taikymosi sistemos baterijos tarnavimo laiką ir pan. Taip pat realiai patikrinta, ar patogiu naudotis ginklais vilkint šiltus drabužius ir dėvint pirštines.

Po šių bandymų žengtas kitas

logiškas žingsnis – 2024 m. kovą šios divizijos 506-asis pėstininkų pulkas tapo pirmuoju JAV padaliniu, ginkluotu visiškai naujo tipo individualiais ginklais, pritaikytais iki tol nenaudojamiems 6,8 mm šaudmenimis.

Ne viskas taip gerai

2025 metų gegužę „SIG Sauer“ NGSW ginklo prototipui buvo suteiktas indeksas M7. Tai liudijo, kad jis jau pripažintas oficialiai ir priimtas ginkluotėn. Numatyta pirmoji M7 partija – 200 000 vienetų, kuriuos turėtų gauti koviniai padaliniai.

2026 m. su naujaisiais ginklais treniravosi visa 25-oji pėstininkų divizija. Be to, buvo numatyti labai visapusiški NGSW projekto ginklų išbandymai tropinėmis sąlygomis.

Tačiau čia projekto organizatoriai sulaukė labai aiškaus ir nemalonaus signalo.

Nei Specialiųjų operacijų pajėgų vadovybė, nei Jūrų pėstininkų korpusas neišreiškė noro pereiti prie naujosios kartos ginkluotės. Tiesa, jūrų pėstininkų atstovai pakomentavo savo poziciją pagal visas viešųjų ryšių taisykles: jie, atsieit, kol kas pasiliks prie savų M27, bet, žinoma, įdėmiai stebėsia NGSW projekto eigą.

Tai reiškia „ne“. Būtų noras – naujus ginklus Jūrų pėstininkų korpusas būtų tiesiog priėmęs.

Kodėl? Tikriausiai dėl gana skirtingo požiūrio į kovines operacijas. Pėstininkams reikalinga ugnies galia. Jiems imponavo galingas šaudmuo, gebantis nuslopinti iš toli šaudantį PKM kulkosvaidžio lizdą ar gliaudyti it riešutus IV–V klasės šarvines liemenes. Sausumos pajėgos dažniausiai

veikia remdamosi stipria užnugario logistika, todėl įprastai jų aprūpinimas yra užtikrinamas sklandžiai.

Jūrų pėstininkų korpusas veikia kitaip. Jie pirmieji desantuojasi, pirmieji užima placdarmus ir juos išlaiko iki tol, kol atvyksta pagrindinės pajėgos. Šiems kariams reikalingas mobilumas, bet kartu ir nemažos amunicijos atsargos. Ir jų nesuvilioti jokiais superginklais, jei jie žino, kad įprastinis kovinis

komplektas svers daugiau.

Todėl jų pasirinkimas neturėtų stebinti. M27, kurį jie naudoja, tai „Heckler & Koch“ 416 versija. Kitaip tariant, vokiška kokybė, padauginta iš 15 metų USMC kovinės patirties.

Panaši minčių eiga turėtų būti ir Specialiųjų operacijų pajėgose. Jei ką, tai tie vaikinai savo arsenale turi visko, įskaitant ir savą projektą MRGG (modifikacijos A ir S) su 6,5 mm šoviniais.

NGSW

– tai ne vien ginkluotė, bet ir organizacinė koncepcija. Pagal numanomą projektą, tipinis JAV pėstininkų skyrius, ginkluotas naujaisiais ginklais, turėtų atrodyti taip:

I GRANDIS

Alpha Team

SKYRIAUS VADAS
šturmo karabinas M7, pistoletas M17

GRANDIES VADAS
šturmo karabinas M7, pistoletas M17

KULKOSVAIDININKAS
lengvasis kulkosvaidis M250

GRANATSVAIDININKAS
šturmo karabinas M7, granatsvaidis M320A1

ŠAULYS
šturmo karabinas M7

GRANDIES VADAS
šturmo karabinas M7, pistoletas M17

KULKOSVAIDININKAS
lengvasis kulkosvaidis M250

GRANATSVAIDININKAS
šturmo karabinas M7, granatsvaidis M320A1

ŠAULYS
šturmo karabinas M7

II GRANDIS

Bravo Team

O jei turi savą, tai kam tau svetimas? Nors neatmetina, kad Specialiųjų operacijų pajėgos, demonstruodamos lankstumą, gali pasirinkti M7 ginklus specifinėms užduotims, kur reikalingas būtent toliašaudis galingas ginklas

Didesnis kalibras – didesnės problemos

Gali būti, kad kabinetuose sėdintys strategai kurį laiką taip ir būtų nesupratę, kodėl jiems pavaldžios struktūros pradėjo siųsti mandagius atsisakymus. Kur slypi ši antipatija naujai ginkluotei?

Galiausiai kažkas turėjo šią priežastį įvardyti garsiai ir aiškiai.

Ir tą dar 2025 m. balandį padarė kpt. Bradenas Trentas, parašęs monografiją „*Maintaining lethality dominance: the future of small arms and joint force*“. Be kita ko, joje gausu pastabų, autoriaus užfiksuotų stebint pratybas su naujais šturmo karabinais. Kpt. B. Trentas pasvėrė XM7. Šis pasirodė esąs sunkesnis net už vintažinį šautuvą M14. O pėstininko ekipuotės svoris ir taip padidėjęs. Ar toks laipsniškas kario virtimas sunkiaatlečiu yra pateisinamas?

Beje, reikia pažymėti, kad iki šiol ginkluotėje buvęs kulkosvaidis M249 sveria 7,5 kg, o M250 su taikikliu bei

Vienas iš neatsparių konstrukcinių mazgų – sulūžęs ugnies ir garso slopintuvas.

ugnies ir garso slopintuvu – tik 6,6 kilogramo.

Tačiau kulkosvaidininkui reikalingas ir didesnis šaudmenų kiekis. Ir čia iškyla kita problema – kovinis kompleksas.

Trumpai tariant, XM7 dėtuveje telpa 20 šovinių, o ankstesniojo M4 dėtuveje – 30. Standartinis kovinis šaulio kompleksas – septynios dėtuvės. Naudojant 6,8 mm šovinius, septynių dėtelių kompleksas sveria daugiau nei analogiškas su 5,56 mm šoviniais. Maža to, nors svoris ir padidėja, nešamų šovinių kiekis sumažėja trečdaliu.

Kpt. B. Trentas pastebėjo šią problemą – jau po ketvirčio

valandos pratybose dalyvavusiems kariams ėmė stigti amunicijos. Norėdami iki galo įvykdyti taktinę užduotį, jie turėjo skolintis papildomų dėtelių iš radijo operatorių ar medikų.

Kpt. B. Trentas naujojo šturmo karabino konstrukciniai mazgai pasirodė esą keistai neergonomiški, pvz., galinė užtaisymo rankenėlė kliūva už buožės. Kai kurios detalės nėra pakankamai atsparios mechaniniam poveikiui – palyginti greitai dėvisi vamzdžio kanalas, neretai lūžta ugnies ir garso slopintuvas.

Kpt. B. Trentas tyrimas buvo atliktas kaip Jūrų pėstininkų korpuso universiteto Ekspedicinės karybos mokyklos nario, o ne kaip oficialus Gynybos departamento ar Sausumos pajėgų inicijuotas tyrimas. Tai paaiškina, kodėl USMC vadovybė pradėjo skeptiškai žiūrėti į projektą.

Kpt. B. Trentas nebuvo tik vienas kritikas – kai kurias jo išsakytas pastabas atkartoję ir kiti šaudybos ar ginkluotės ekspertai, sukaupę daug metų spalvingo stažo ne tik šaudyklose...

Maintaining Lethality Dominance: The Future of Small Arms and the Joint Force

A Monograph
By
Captain Braden R. Trent
United States Army

Expeditionary Warfare School
United States Marine Corps University
Quantico, Virginia

AY 2025

Monografija, kurioje išsakytos kritinės pastabos dėl naujojo ginklo.

M7 demonstruojamas taikliojo šaulio kurse Havajuose. Nors naujasis karabinas buvo priimtas ginkluotėn, Jūrų pėstininkų korpusas ir Specialiųjų operacijų pajėgos jo atsisakė.

M7 jau aprūpinami koviniai padaliniai, tačiau NGSW išlieka kontroversiškai vertinamu projektu.

Tačiau, kaip pamename, nepraėjus nė porai mėnesių, XM7 tapo M7 ir buvo priimtas ginkluotėn. Kas įvyko? Kritinės pastabos užsimetė kažkur be galo ištęstose komunikacijose? Kritika buvo palaikyta konkurencine kova? Suveikė lobistiniai įtakos svertai? O gal projektas jau buvo pernelyg įsibėgėjęs, kad sustotų?

Tad ar M7 – blogas ginklas? Kai kurie apžvalgininkai į šią dilemą pažvelgė filosofiskai – galbūt M4 jau nebėra geriausias ginklas, tačiau ir M7 – joks stebuklas.

Šiaip ar taip, naujojo ginklo debiutas yra labai nevienareikšmis...

Kas dabar bus

JAV ginkluotosios pajėgos – milžiniškas mechanizmas. Jis galingas, tačiau tai nereiškia, kad žodis „galia“ visada yra žodžių „efektyvumas“ ar „preciziškumas“ sinonimas. Sudėtingame, perkrautame aparate visada atsiranda tikimybė, kad kažkas atsitiks ne taip, kaip planuota.

Vieno tokio nenusisekusio projekto pavyzdys skaitytojui tikriausiai žinomas. Tai uniformos reforma, kai woodland ir desert tipo kamufliažinius raštus

pamėginta pakeisti neva vienu universaliu. Rezultatas – ACU Digital tipo kamufliažas, turėjęs maskuoti visur, visiškai nepateisino lūkesčių. Jis ne tik neatliko slepiamosios funkcijos, bet tiesiog švietė iš tolo, nors menamas jo efektyvumas buvo „pagrįstas mokslinių tyrinėjimų išvadomis“ ir, rodos, nesuimovė nė viename iš bandomųjų etapų...

Ar nebus panašus atvejis įvykęs ir su NGSW programa? Pirminiame variante jos trukmė buvo suplanuota 8 metams. Tai yra, ji jau turėjo būti užbaigta. Pirmoji ginklų partija turėjo siekti 250 000 vienetų (kartu su 150 mln. šovinių), taip pat į pirminį paketą turėjo įeiti kai kurios atsarginės detalės.

Ar ketvirtis milijono ginklų yra daug? Šiame kontekste – ne. Vien JAV sausumos pajėgos šiuo metu disponuoja mažiausiai milijonu AR tipo šturmo karabinų. Vadinasi, naujuosius ginklus gaus tik dalis karių – veikiausiai tų padalinių, kurie yra geriausios kovinės parengties.

Tad kurį laiką pajėgose lygiagrečiai bus naudojamos dvi skirtingos ginklų sistemos – nors tai nebus visiškai logiškas košmaras, bet tam tikrų nepatogumų, tikėtina, sukels. Pavyzdžiui net ir tokiu atveju, jei visi amerikiečių padaliniai

pereitų prie visiškai naujo tipo šovinio, problema tampa tik globalesnė – kaip tuomet organizuoti sklandžią sąveiką su sąjungininkais? Juk sąvoka „vieningas NATO šovinys“ tampa fikcija?

O jeigu per ilgesnį laiką išryškės dar daugiau papildomų nesklaidumų? Nebūtina techninio pobūdžio. Yra ir kitokio pobūdžio nuogaštavimų. Vienas jų vėl susiveda į klasikinį priežodį apie tai, kad generolai visada ruošiasi praėjusiam karui.

Kritikų nuomonė tokia: šaudymas galingais šoviniais į tolį ateities konflikte gali pasirodyti vakarykšte mada. Jų teigimu, karas Ukrainoje geriausiu atveju stipriai pakoregavo taisyklės mūšio lauke, o blogiausiai – viską apvertė aukštyn kojomis.

Tačiau ši nuomonė nėra absoliuti. Vis dėlto Ukrainos kariuomenės pajėgumai ir veikimo sąlygos iš esmės skiriasi nuo JAV ginkluotųjų pajėgų galimybių. JAV ugnies parama daug rimtesnė, tad pėstininkai visiškai nepraranda šanso primesti priešininkui tolimų ugnies kontaktų, o artimuose atstumuose 6,8 mm kulka veiks kaip gera „šarvų gliaudyklė“. Be to, didesnė kulkos kaunamoji galia bet kokiomis aplinkybėmis išlieka pranašumu, o ne

trūkumu. Ko gero, vienintelė silpnoji grandis – didesnis kovinio komplekto svoris ir mažesnis amunicijos kiekis standartiniame koviniame komplekte.

pamokomas – kaip standartinis JAV ginkluotųjų pajėgų ginklas jis tarnavo bene trumpiausiai (vos septynerius metus), nors tam tikrais specifiniais

biną XM8 (nepainioti su H&K XM8). XM8 turi 25 šovinių dėtuve, yra maždaug 12 centimetrų trumpesnis ir beveik puse kilogramo lengvesnis nei jo pirmtakas. Pirmoji

Naujausias „SIG Sauer“ pasiūlymas – patobulinta M7 modifikacija XM8.

Tad tikėkimės, kad naujoji ginklų reforma turėtų vienaip ar kitaip išsispręsti be drastiškų ekscesų. Prisiminkime, kad JAV ginkluotųjų pajėgų perėjimas nuo senų M14 prie M16 vyko ne bet kada, o Vietnamo karo metu. Ir šis procesas taip pat susidūrė su kiekvienam perginklavimui susijusiais sunkumais, pradedant logistikos iššūkiu, baigiant psichologine karių adaptacija prie neįprasto jiems daikto. Galiausiai, M14 pavyzdys taip pat

atvejais yra naudojamas iki šiol. Tad netgi jei M7 nepasiteisintų arba netolimoje ateityje jam atsirastų geresnė alternatyva, jį pakeisti nebūtų itin sunku.

Naujausias šios istorijos posūkis – parodyta paties gamintojo iniciatyva (taip, jis atsižvelgė į kritiką). „SIG Sauer“ pasiūlė naują variantą – kara-

partija pasiekė karius šių metų balandį. Teigiama, kad ši modifikacija neišstums M7 kaip pagrindinio ginklo, o bus naudojama ten, kur ugnies kontaktai statistiškai yra artimesni, pavyzdžiui ubanizuotose ar miškingose vietovėse. ■

BRONISLOVAS JUOSPAITIS- DIREKTORIUS:

„TIKRAI ĖIČIAU TUO PAČIU KELIU“

Tradiciškai
gegužės trečiąjį
sekmadienį

(šiais metais – gegužės 17-ąją) minima Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės diena. Šia proga KARIO skaitytojams pristatome Vyčio apygardos partizano Bronislovo Juospaičio-Direktoriaus (1925 12 05–2021 12 26) prisiminimus.

Bronislovas Juospaitis gimė 1925 m. gruodžio 5 d. Panevėžio apskrities Ramygalos valsčiaus Rimaisų kaime. Mokėsi Žu-
džių, Barklainių pradžios mokyklose ir Ramygalos progimnazijoje. 1943 m. tapo Lietuvos laisvės armijos nariu. 1944 m. rugpjūtį, gavęs šaukimą į Sovietų Sąjungos (SSRS) armiją, atsisakė

tarnauti okupantams ir tapo Stasio Eitminavičiaus-Rupūžėno būrio partizanu. Pirmasis krikštas ugnimi įvyko 1945 m. sausio 5 dieną. Nuo 1947 m. B. Juospaitis buvo Vyčio apygardos Jono Kalvaičio-Pažįstamo būrio partizanas. 1948 m. dalyvavo kautynėse Krekenavos miške, 1949 m. – Pašilių miške gimtajame Ramygalos valsčiuje. 1950 m. paskirtas Vyčio apygardos Krikštaponio rinktinės Vėtros būrio vadu, vėliau buvo šios

apygardos Gedimino rinktinės pirmojo rajono partizanas. 1951 m. kovo 14 d. mūšyje netoli Krekenavos būrio vadą B. Juospaitį-Direktorių suvarpė septynios kulkos. Emgėbistai jį palaikė žuvusiu ir numetė Ramygalos aikštėje. „1951-aisiais kovo 14 dieną snigo, kautynėse žuvo 8 mano vyrai, mane patį sunkiai sužeidė. Gavau septynias kulkas, buvau palaikytas mirusiu ir numestas kartu su žuvusiais partizanais Ramygalos aikštėje...“

Vaikystė ir okupacijų kaita

Gimiau netoli Ramygalos Rimaisų kaime ūkininko šeimoje. Augome keturi vaikai: trys broliai ir sesuo. Sesuo buvo vyriausia. O vyriausias iš brolių, Jonas, žuvo 1948-aisiais partizanaudamas. Kitas brolis mirė jau man grįžus iš lagerio, nors buvo jaunesnis. Iš brolių aš – vidurinis.

Mano vaikystė nebuvo lengva. Buvau dešimtmetis, kai ugnis sunaikino net penkias Rimaisų kaimo sodybas. Kaimas dar nebuvo išskirstytas į vienkiamius, o trobesių stogai beveik vienas su kitu jungėsi. Po gaisro iš mūsų sodybos liko tik kluonas, stovėjęs tolėliau. Tėvo sesuo gyveno Dvariškių kaime netoli Truskavos. Ji buvo iškėjusi už 1918 m. Lietuvos savanorio, apdovanoto Vyčio kryžiumi. Teta savo vaikų neturėjo. Kadangi mūsų šeima gyvenimui tinkamos pastogės neteko, tai teta sutiko mus priglausti. Jos vyras, mano krikštatėvis, 1918 m. gynęs Lietuvą kaip savanoris, išmokė mane šaudyti iš kariško šautuvo. Jį turėjo, nes buvo Lietuvos šaulių sąjungos Truskavos dalinio vadas. Mane, dešimtmetį, vesdavosi į seną iš molio drėbtą su 1–1,2 m storio sienomis ir pailgais langais statinį – buvusį bravorą. Jis buvo pritaikytas kaip šaudykla – kulka pro tokią sieną neišlįs. Krikštatėvis gyrė, kad būsiu neblogas šaulys. Be to, užrištomis rankomis sugebėdavau surinkti detalėmis išardytą vokišką *parabelį* ir čekoslovakiską šautuvą. Pasirodo, ateityje tai tikrai pravertė.

Dvariškių kaime gyvenome pus-trečių metų. Vėliau nusprendę grįžti į Rimaisus, ten statyti namų nebegalėjome, kadangi kaimas išsisklaidė į vienkiamius. Skirstant į vienkiamius, tėvelis gavo sklypą (41 ha žemės), pradėjo statyti trobesius.

Baigiau Barklainių pradžios mokyklą, Ramygalos progimnazijos tris klases. Vaikystėje labai mėgau skaityti. Duodavo pasirinkti skaitymui knygų. Man labai patiko tos, kuriose buvo aprašomi Nepriklausomybės kovų įvykiai, caro laikų priespauda. Tas mane labai veikė, formavo mano tolimesnio gyvenimo būdą.

Šeimoje mus auklėjo labai religingai ir nuo pat mažų dienų pratino prie darbo. Tėvai tarnų nesamdė, turėjo didelį sodą, mes jį prižiūrėdavome.

1940 m. man ėjo penkiolikti. Pame-nu, nuvežęs pieną į pieninę grįždamas iš Ramygalos sutikau pirmuosius rusų armijos dalinius. Didžiulės gurguolės arkliais tempė patrankas, kiti ėjo pėsti. Taip pasibaisėtinai jie man atrodė – apdulkėję, suprakaitavę, kojos apvyniotos skarmalais, *rubaškos* išleistos ant kelnų, brezentiniai diržai.

Nei mūsų kaime, nei apylinkėse neteko matyti ar girdėti, kad raudonąją armiją būtų kas sutikęs džiaugsmingai, su gėlėmis. Sekmadienį išėję iš bažnyčios žmonės su ašaromis akyse vieni kitus guodė ir nerimavo: „Kas bus? Kas bus?“

Sovietų armija paliko labai liūdną įspūdį. Ne tik jų skurdi apranga, bet ir ginkluotė. Prasidėjo areštai, Ramygaloje suėmė kelis žmones. Kiek žinau, tiems areštams daugiausia tarpininkavo žydai, kadangi ir valsčiaus vykdomajame jau buvo jų prilingė. Kai tik prasidėjo karas, žydas Ramygaloje nušovė buvusį nepriklausomos Lietuvos policininką Matveičiką – tiesiog gatve beeinantį.

Ramygaloje tuo metu buvo apie 15 rusų kareivių, kurie gaisrinės bokšte eidavo sargybą. Ką tik prasidėjus karui tie kareiviai išprievartavo vieną mergaitę ir su durtuvais subadė. Tokie rusų veiksmai mūsų žmones labai nuteikė priešiška.

1941 m. birželio 22 d. vokiečių pradėtą karą prieš rusus sutikome kaip išgelbėjimą, nes kitos išeities nematėme. Tik prasidėjus karui, miesteliuose organizavosi ginkluoti savanorių daliniai, kurie tuoj visą tvarką perėmė. Tie savanoriai užsirišo baltus raiščius, kad vokiečiai žinotų ir skirtų, kas tai per žmonės.

Jei į kaimą užsukusiam vokiečiui duodavo kiaušinių ar sviesto, tai šis, būdavo, per prievartą žmogui įbruka markių. Jie už kiekvieną paslaugą stengėsi atsilyginti. Žydu tai jau ne-kentė, šaligatviais jiems net vaikščioti uždraudė, žydai galėjo vaikščioti tik važiuojamąja gatvės dalimi.

1944-ieji. Partizaninio karo pradžia

1944 m. antrąją sovietų okupaciją sutikome liūdnai nusiteikę. Sklido gandai, kad dabar tai šaudys, veš į Sibirą, todėl ypač jauni vyrai rusų armijos labai vengė ir ėmė slapstytis. Pasigirdo kalbų, kad vienur merginas išprievartavo, kitur šiaip prigąsdino žmones, gyvulius išsivedė, jaunuolį kokį nušovė ir t. t.

Kadangi 1940 m. atėję rusai mums pridarė nemažai šunybų, tai kai antrą kartą užėjė 1944-aisiais jie paskelbė mobilizaciją, mūsų vyrai ir jaunimas jau nenorėjo už bolševikus galvos guldyti ir jų skleidžiamais gandais nebetikėjo. Kiek vėliau čekistai grupelėmis vaikštinėdavo po kaimus, darydavo kratas, šakėmis badydavo šieną, laužydavo grindis ir vis ieškodavo besislapančiųjų nuo kariuomenės. Tada pradėjome rinktis į būrius. Ginklu po karo buvo užtektina, tai vieni vienokius, kiti kitokius atsinešdavo, nors dar neįsivaizdavome tų kautynių jei, pavyzdžiui, užkluptų enkavėdistai,

kaip jiems pasipriešintume? Vadų iš pradžių irgi jokių nebuvo.

Artėjant 1944–1945 m. žiemai, pamenu iš Ramygalos atėjo toks Antanas Valikonis. Kadangi miestelyje jis neturėjo kur slėptis, tai čia, kaime, prisiglaudė pas giminaičius. Vėliau, partizanaudamas, jis turėjo slapyvardžius *Viršila* ir *Slīvka*. Kadangi jis buvo

vyresnio amžiaus, tai pats pirmas pradėjo kelt klausimą, kur dėtis žiemą, nes ne tik enkavėdistai ėmė minti ant kulnų, bet čia, šalia Ramygalos, buvo lauko aerodromas su labai stipria apsauga – juk karas 1944 m. rudenį dar tebevyko. A. Valikonis-Viršila mums pranešė, kad organizuojasi partizanų būrys: „Apsigalvokite. Kurie namuose

negalite būti, esate persekiojami, – eisim į susitikimą su kapitonu Eitminavičium.“

Kitą dieną nuėjome į tarp Krekenavos ir Ramygalos plytintį Rodų pušyną. Čia susirinko apie šimtą aplinkinių miestelių ir kaimų vyrų – nuo Ėriškių, nuo Krekenavos, nuo Truskavos. Kapitonas Eitminavičius

pasakė kalbą, mus informavo, kad čia jau vienas partizanų būrys susikūręs – tai krekenaviečiai, pašiliečiai, o jiems vadovauja Antanas Žukas. Būrij sudarė 28 ginkluoti vyrai, miške turėjo įsirengę stovyklą.

Kapitonas Eitminavičius nušvietė visą tuometinę politinę situaciją, apžiūrėjo mūsų atsineštus ginklus ir pasakė, kad 30 žmonių reikia išsiųsti į kaimus – parneš kirvių, pjūklų ir statsime stovyklą, nes jau lapkričio pabaiga, artėja žiema. O kad nebūtume kaip utėlė ant delno, stovykloje reikėtų išsikasti apkasus, įsirengti dengtus bunkerius, kad užpuolimo metu galėtume tinkamai gintis. Taigi kitą dieną kibome į darbą. Paėjęję kiek toliau nuo buvusios mūsų susibūrimo vietos, Gyvačių kalniuke pradėjome statyti stovyklą. Kalniukas, šalimais pelkės. Aplink šitą kalnelį išsikasėm zigzaginius apkasus, įrengėm kulkosvaidžiams lizdus, padarėm keturis dengtus bunkerius, į kiekvieną iš jų galėjo tilpti po 30–40 žmonių.

Maždaug apie metrą gylio įsikasėm žemėse, sudėjom dvigubus sienojus, kad žiemą būtų šilta ir saugu. Šitokie įtvirtinimai tuo metu buvo padaryti gana gerai, nors tokiam partizaniniam judėjimui jie ne visai tiko, juk ilgesnį laiką išsilaikyt apsuptiems, be abejo, nebuvo galimybės. Žemėse pasidarėm virtuvę, turtingesnieji atsivarydavo gyvulių, kuriuos papjovę sudorodavom ir čia pat virdavomės maistą.

Stovykloje Rodų miške ramiai pragyvenom iki vasario pabaigos. Iš stovyklos pareidavom kartais ir į namus persirengti, maisto pasiimt, susitikt su namiškiais.

1945 m. vasario pabaigoje maždaug už kilometro nuo mūsų buvo įsikūręs Antano Žuko būrys. Juos užpuolė NKVD kariuomenė – jėgos buvo didelės sutrauktos. Kai tik išgirdom šūvius, mes irgi išsidėstėm apkasuose ir pasiruošėm gynybai. Taip budėdami iki vakaro, sprendėm, ką toliau daryti: gal nežino, kad mes čia esame, nors mes rusus matom

einant kvartalinėmis. Kvartalinė nuo mūsų už kokių 100–120 metrų. Kiek ten tų enkavėdistų, mes nežinojom, kadangi jokio ryšio su išore neturėjom. Būryje atsirado tokių, kurie sakė, kad čia reikia laukti kito ryto, bet dauguma nusprendė, jog reiktų keltis iš to miško. Tačiau tokiam būriui (per 100 žmonių) vienoj vietoj pereit kvartalinę nėra taip paprasta, tuo labiau žiemos metu – sniege bus žymu pėdos. Naktis buvo šviesi. Pasiskirstėm į keturias grupes; kapitonas Eitminavičius paskyrė vyresniusius – tik tam tarpui, kol išeisim iš miško, o susitikti sutarėm Upytės pušyne. Išėjome ramiai, be kautynių.

Kitą dieną Upytės miške susirinkom trys grupės, o ketvirta neatėjo, persimetė į Raguvos mišką. Ryšininkai mums pranešė, kad miške tebesiaučia enkavėdistai. Laukėm, kada jie susprogdins mūsų bunkerius, bet visą dieną jokio sprogo neišgirdom, vadinasi, nerado. Kapitonas Eitminavičius ir sako: „Ech! Subezdėjom... Tokią patogią stovyklą palikom!.. Nereikėjo trauktis.“

Pirmoji partizanų fotografija. Tikėtina, kad fotografuota 1944 m. lapkritį. Pirmoje eilėje (guli) ketvirtas iš kairės – Bronislovas Juospaitis. Vidurinėje eilėje (sėdi) penktas iš kairės – Stasys Eitminavičius-Rupūžėnas.

STASYS EITMINAVIČIUS- RUPŪŽENAS

Gimė 1908 m. Daugpilio apskrityje, Kurcūmo palivarke, Boguslavo Eitminavičiaus šeimoje. Eitminavičiai – sena Lietuvos bajorų giminė. Šeimoje visada buvo puoselėjama laisvės kovų dvasia. Šios giminės

vyrų – Stasio senelis majoras Boguslavas ir dėdė Julijonas Eitminavičiai – buvo 1863 m. sukilimo dalyviai. Boguslavas nelygioje kovoje su rusų dragūnais žuvo Palenkės vaivadijoje, o Julijonui pavyko pasitraukti į Vakarus.

1918-aisiais, prasidėjus Lietuvos Nepriklausomybės karui, Stasiui tebuvo 10 metų. Vyresni jo broliai – septynioliktmetis Steponas ir vos penkiolikos Juozas – įstojo savanoriais į Lietuvos kariuomenę.

S. Eitminavičius, baigęs Bikūnų pradžios mokyklą, mokėsi Zarasų progimnazijoje, vėliau Panevėžio gimnazijoje. 1929–1931 m. atliko būtinąją karinę tarnybą Trečiajame artilerijos pulke. Jam buvo suteiktas jaunesniojo puskarininkio laipsnis. 1933 m. spalio 20 d. pradėjo dirbti policijoje. 1939 m., Lietuvai atgavus Vilnių, S. Eitminavičius dirbo policininku Vilniaus policijos 6-ojoje nuovadoje, o 1940 m. birželį buvo komandiruotas į Kauno policijos mokyklą, kur jam buvo suteiktas vyriausiojo puskarininkio laipsnis. SSRS okupavus Lietuvą, mokykla buvo panaikinta.

Prasidėjus karui, 1941 m. S. Eitminavičius dirbo Dūkšto policijos nuovadoje. Tais pačiais metais persikėlė į Dusetas ir čia 1941–1942 m. tarnavo policijos nuovados viršininku; nuo 1943 m. – Zarasų policijos nuovados viršininko pavaduotoju. Jam buvo suteiktas kapitono laipsnis.

1938 m. S. Eitminavičius vedė Stasę Želnytę, kilusią iš Ramygalos valsčiaus Juodikonių kaimo. 1942 m. jiems gimė sūnus Miglovaras.

1944 m., artėjant frontui, Stasys turėjo visas galimybes pasitraukti į Vakarus, tačiau principingai liko Lietuvoje. Apsistojo žmonos tėviškėje netoli Ramygalos, ir iškart, 1944 m. rugpjūtį, ėmėsi organizuoti pirmuosius partizanų būrius.

Partizanų atsiminimuose jis apibūdinamas kaip drąsus, drausmingas ir griežtas vadas, tikėjęs kovos prasmingumu ir nebandęs palikti kovos lauką. Jis galėjo gauti dokumentus svetima pavarde ir kur nors išvykęs pasislėpti – brolio Stepono, tuo metų gyvenusio prie Šiaulių, žmona buvo susitikusi su Stasiu ir jam siūlė šį variantą. Atsakymas buvo toks: „Kaip tu man drįsti tai siūlyti? Jei nebūtum mano brolio žmona, nušaučiau vietoje.“

S. Eitminavičius-Rupūžėnas žuvo 1947 m. spalio 9 d. netoli žmonos tėviškės – Juodikonių kaimo. Palaikų užkasimo vieta nežinoma. Po jo žūties 1948 m. žmona Stasė ir sūnus Miglovaras buvo ištremti į Buriatiją–Mongoliją.

2008 m. Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus policijos kapitoną, partizanų būrio vadą Stasį Eitminavičių-Rupūžėną apdovanojo Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi (po mirties).

Vakare nutarėm eiti į žvalgybą. Trise – Drąsutis iš Jodikonių kaimo (jis tą mišką labai puikiai pažino), kulkosvaidininkas Valikonis, tarnavęs *Wehrmachte*, ir jo padėjėjas Vaznonis (taip pat gerai pažįstantis mišką) pasiemė iš žmogaus arklį ir iš Upytės iki Jodikonių nukako važiuoti. Vienkiemyje pas žmogų paliko arklį, o patys atsargiai nuslinko tiesiai į stovyklą. Ten vienoj vietoj, kad per apkasą einant nereikėtų šokti, buvo padėti du rąstai. Prieina jie arčiau, lyg ir viskas savo vietose, bet tartum pasigirdo kažkoks metalinis traškėjimas. Vienas per tą lieptelį perėjo, kitas stovi į jį atsirėmęs koja, kulkosvaidininkas už nugaros. Tik kaip suriks iš bunkerio:

– Kto tam?

Priekinis ūmai kirto iš automato, kulkosvaidininkas paleido kelias serijas ir visi trys šoko atgal. Taip ir buvo – enkavėdistai, radę tuos bunkerius, suprato, kad išėita, bet manė, kad mes grįšim, ir susėdę ten mūsų laukė.

Sužinojęs, kad mūsų bunkeriai užimti, kapitonas Eitminavičius net nusikeikė:

– Ak, tu rupūže biednas! Tu matai!..

Laukia svečiai...

Kapitonas Eitminavičius mėgo keiksmą „rupūže biednas“. Mes jį dėl to ir praminėm *Rupūžėnu*. Kitokio keiksmo iš jo lūpų nesu girdėjęs. Net apygardos vadas Danielius Vaitelis-Briedis dažnai mus juokais pavadindavo „Biednos rupūžės“ būriu. Kai pas Vaitelį nueidavom, sakydavo: „Rupūžėnai atėjo.“

Ramygalos apylinkių partizanai. Priklaupę: Kazimieras Kalvaitis (kairėje) ir Bronius Baltrūnas. Stovi: Jonas Kalvaitis (kairėje) ir Bronislovas Juospaitis. Fotografuota 1945 m. vasarą.

Kitą rytą išgirdę keturis didelius sproгимus supratom, kad išsproginti mūsų bunkeriai. Kadangi ten dar buvo likęs mūsų slaptas šaudmenų bunkeris, nuėjom jo patikrint. Gyvenamuosius bunkerius radom sugriautus, rąstus sproгимo bangos sudaužytus, o šaudmenų slėptuvės nerasta, todėl jos ir mes nelietėme, palikom iki pavasario.

1945-iejai. Išsiskirstymas į mažesnius būrius

Pavasariui artėjant, naujos stovyklos rengtis jau nebuvo tikslo. Sukom galvas, ką toliau daryti. Būry jau per šimtą žmonių, sunku nepastebimiems slėptis. Susirinkom netoli Akolicos kaimo (maždaug už kilometro miške į Panevėžio pusę). Vien jau maisto tokiam būriui nepaprastai daug reikėtų, todėl nusprendėm skirstytis į mažesnes grupes. Kapitonas Eitminavičius paskyrė būrių vadus. Kazimierą Vaznonį paskyrė Vėtros būrio vadu. Šiam būriui priklausė teritorija nuo Krekenavos pušyno, Ėriškiai, Paliavarko kaimas, žodžiu, tos apylinkės, iš kurių buvo kilę būrio partizanai (iš viso jų buvo 28). Antano Žygo būryje susirinko 18 vyrų. Jiems priklausė Ėriškių dalis, Žvirbliukų, Užkalnių kaimai, Upytės miško dalis. Kapitono Eitminavičiaus būryje liko 40 vyrų; į jį patekau ir aš. Vladas Drąsutis Nepriklausomybės metais buvo Lietuvos kariuomenės puskarininkis. Jo grupėje buvo 26 partizanai (nors dėl daugelio priežasčių pastovus skaičius būriuose niekada neišsilaikydavo). Taigi čia susidarė keturios partizanų grupės arba būriai: Kazimiero Vaznonio-Vėtros, Antano Žygo-Aptiekoriaus, kapitono Stasio Eitminavičiaus-Rupūžėno ir Vlado Drąsučio-Vytenio. *Rupūžėno* būrio pagrindinė veikimo bazė buvo Pašilių giria (keliaujant į Ramygalos pusę): Gudeliai, Gudeliukai, Raukštoniai, Jodikoniai, Masiokai, Rimaisai (iki Ramygalos ir iki plento Ramygalą-Panevėžys).

Mes susitikdavom su leitenanto Pakšio, Užkuraičio būriais. Juose buvo maždaug po 30 kovotojų. Jie veikė Pa-

Antžeminis bunkeris (palapinė) Pašilių miške. Fotografuota 1944–1945 m. žiemą.

šilių girios apylinkėse. Upytės pušyne veikė majoro Petro Januškevičiaus-Tėvo būrys – apie 50 kovotojų. 1945 m. rugsėjo 17 d. NKVD kariuomenės apsupti žuvo 11 būrio vyrų, tarp jų ir pats majoras P. Januškevičius.

* * *

Kai pavasariop grįžom iš Upytės miško į Pašilių girią, ir miške, ir laukuose dar buvo nemažai sniego. Kur tik eini, lieka pėdsakai. Nutarėme, kad įsikurt reikėtų arčiau gyventojų, vadinasi, būrį perskirti dar į dvi dalis. Tarp Gudelių ir Jodikonių kaimų yra toks Šilalis. Ten augo labai tankios, tik dar nedidelės eglaitės. Tarp jų pasistatėm iš šakų palapinę, iš kaimo atsinešę kūlių, apdėjom stogą ir apipylėm žemėmis. Čia apsigyvenom – iš viso 16 žmonių. Kiti išsikėlė į Masiokų kaimą, kai kas pas gimines arba Šukelių miške įsirengė slėptuves. Šitaip maždaug iki Velykų ir pražiemojom. Prieš Velykas visi susitikom.

Kiek vėliau netoli Gudeliukų ežero įsirengėme žemėmis apipiltą būdą, kurioje tilpo visas nedidelis būrys. Kartu su mumis partizanavo bu-

vęs Lietuvos savanoris, jis mums, jauniems, vos perkopusiems 20 metų slenkstį, atrodė labai garbaus amžiaus. Kad nereikėtų eiti sargybos ar į žvalgybą, jis atliko virėjo pareigas. Vieną rytą man išlindus iš tos būdos, virėjas klausia, kokią porciją įdėti; dar paklausė, riebesnę ar liesesnę. Aš jam duodu karišką katiliuką ir tuo metu išgirstu rusiškai tariant: „Ei, vaikinai, rankas aukštyn.“ Grįžteliu – stovi du rusų kareiviai su automatais. Man ant diržo pistoletas prisegtas, o automatas paliktas viduje. Griebiau pistoletą ir krisdamas aukštiekninkas šoviau į juos kelis kartus. Nekviesti svečiai paleido šūvių seriją. Kaip buvo prie katilo pasilenkęs virėjas, ten ir liko. Kapitonas Eitminavičius, kurio rankose buvo taip pat tik katiliukas, šoko atgal į vidų. Kareiviai ėmė pilti į mūsų būdą. Viršuje kulkos praeina, nes ten plonas žemių sluoksnis, o apačioje storas ir dar sušalęs. Į jį kulkos tik atsimuša. Ginklus jau visi turėjome rankose, reikia bėgti. Rimaitis Antanas išmetė į priekį per dureles kulkosvaidį ir bandė veržtis tolyn, bet enkavėdistų kulka jį

kaip mat nukirto. Įtraukėme jį už kojų vidun. Kapitonas įsakė paruošti granatas. Aš mečiau į vieną pusę, jis – į kitą. Granatoms sprogdus stačių rusų kareivių nebebuvo matyti. Priklaupiau ant vieno kelio ir leidžiu seriją po serijos į vieną pusę, o kapitonas į kitą. Kapitonas šaukia, ar visi iš būdos išbėgo. Mykolas Paliliūnas sako: „Cigas neina, liko viduj.“ Prieš tai dar, tiesa, rusai metė granatą į mus, bet ji tik dūmų privarė į būdą. Supratom, kad čia išdavystė. Veržėmės drąsiai, sutelkę visas jėgas, kadangi, norint patekti kitan miškan, mums reikėjo perbėginėti retą eglyną, o jėgos vis dėlto buvo labai nelygios. Mūsiškių tada (1945 03 25) žuvo septyni. Devyni prasiveržė iš apsupimo. Miškas net nebuvo apsuptas, kadangi enkavėdistai jau gerai žinojo, kur mes esam.

Man tai buvo gera pamoka – niekada nepalikti automatinio ginklo, visada laikyti jį prie savęs. Buvo aišku, kad stovyklos vietą išdavė. Mūsų sargybinis prieš tai ką tik buvo išėjęs į stebėjimo vietą. Ten jį enkavėdistai nudūrė peiliu.

Partizanų ginklai

Būryje pavienių šautuvų mes neturėjom. Turėjome rusiškų *dešimtukų samozariadkių* (Tokarevo automatinis šautuvas, – red. past.). Senesnės laidos *dešimtukus*, kurie automatiškai neveikė, mes patys perdirbdavom. Turėjom vokiškų automatų, taip pat rusiškų automatų *PPŠ* (*Špagino* piostoletas-kulkosvaidis, – red. past.) su diskais ir rageliais. Partizaniniam kare *PPŠ* patogesni buvo su rageliu, mažiau vietos užėmė. Jei rusiškas automatas kautynėse miške terškia, galvos nelenki, nes kulka, kliuvusi į menkiausią šakelę, nukrypsta. Žodžiu, miške automatas nebaugina. Atviroje vietoje – kitas dalykas, o tarp medžių – juokdavomės ir sakydavom: „Su botagais pliaukši.“ Miške šaudyt gali tik trumpomis serijomis ir iš arti. Šautuvai kautynėse irgi nedarydavo didesnio įspūdžio, kadangi pavienė ugnis. Bet kai pasigirsta kulkosvaidis arba *Šturmgevéras* (*MP 43/44*, – red. past.), instinktyviai pati galva iš karto pasilenkia žemyn.

Mūsų partizanai beveik visą laiką būdavo pasiruošę kautynėms ir visada nešiojosi dvi granatas, daugiausia vokiškas „kiaušines“ (*M-39* ir *M-39n/A*, – red. past.) arba vieną rusišką rauplėtą (*F-1*, – red. past.), kitą lygią (*RPG-42*, – red. past.), kai kas vokiškas granatas su kotu, bet šios buvo labai nepatogios. Kiekvienas partizanas turėjo pistoletą, dažniausiai vokišką *parabelį* arba devinto kalibro *Valterį*. Turėjom ir septinto kalibro pistoletų, bet šiems buvo sunkiau gaut šovinių. Kai kurie nešiojosi *Afenus* – nepriklausomos Lietuvos kariuomenės ginklą (belgiškas pistoletas *FN Browning*, – red. past.). *Naganais* nesinaudojom, nes šaudyti šiuo ginklu reikėjo didelių įgūdžių. Turėjom pistoletų *Sig Sauer*, kuriais vokiečiai dažniausiai apginkluodavo desantininkus. Besitraukdami jie mums jų nemažai paliko, gaudavom jų ir iš pačių desantininkų. Tai buvo naujausios vokiečių konstrukcijos pistoletai, labai dailūs, kompaktiški. Vienas mūsų turėjo ispanišką pistoletą. Geriausiu pistoletu aš laikiau devinto kalibro *Valterį*. *Afenas* – irgi puikus ginklas, patogus

šaudyti, tik sunkokas (14 šuvių!). Labai geri buvo *parabeliai*. Jų turėjom netgi trijų rūšių.

Pajuostėje tada buvo trofėjinų ginklų sandėliai. Vienas ukrainietis karininkas, kuris prie ginklų prieidavo, turėjo žmoną, kilusią nuo Raguvos, ir atvažiuodavo dažnai pas jos tėvus. Iš jo aš gavau vienuolika tūkstančių šovinių vokiškiems automatams. Visa tai kainavo bekoną ir 500 rublių grynais.

Žygyje šaudmenų nenormuodavom. Kiekvienas partizanas nešėsi tiek šovinių ir ginklų, kiek leido jo jėgos ir sveikata, bet ne mažiau kaip pilną *PPŠ* automato diską (75 šoviniai) ar ragelį; kuprinėj dar apie porą šimtų šovinių, kadangi priklausomai nuo situacijos ne visada iš atsargų paimsi tiek, kiek nori.

Tik iš pat pradžių, formuojantis pirmiesiems partizanų junginiams, kaip gynybinį ginklą naudojome šautuvus. Vėliau eiliniai partizanai nešiojosi tik automatinis ginklus.

Mano būryje buvo du vokiški kulkosvaidžiai, paskui įsigijom lenkų gamybos *Browning* lengvąjį kulkosvaidį. Turėjom *degtiariovkių* (rusiškas 1928 m. modelio *Degteriovo* kulkosvaidis, – red. past.). Tai irgi geras kulkosvaidis, padarytas iš tikrųjų rusiškai – nors ir smėlio saują į jį įpilk, vis tiek mala. Šaudymo tankumas nėra didelis. O į vokišką kulkosvaidį patekus smėlio, turi jį atidaryt ir pravalyt, jei ne, užsikirs – ir viskas. Turėjom ir vokiškų priešlėktuvinių kulkosvaidžių, kur šoviniai buvo sudedami į uždara apkabą, kurią vadindavom pautais. Šitų kulkosvaidžių šuvių paplūpa buvo tanki.

1948-ieji. Brolio žūtis

Mano brolis Jonas Juospaitis-Apicierius žuvo 1948 m. prieš Žolines. Mes tada kėlėmės iš Raguvos miško į Rodų pušyną. O brolis kartu su kitu partizanu atsiskyrė nuo mūsų, nes turėjo užieiti pas ryšininkes seseris Rankelytes į Raukštonių kaimą. Susikalbėjome, kad visi susitiksime sutartoje vietoje. Mūsų gana nemažas būrys tiesiu keliu nužingsniavo per pievas į Rodų mišką. Jie, kaip ir planavo, dar užsuko pas ryšininkes. Rado tenai dar tris mūsų būrio vyrus. Merginos juos pavalgy-

dino ir jie nakčiai sugulė ant šieno. Kažkas nugirdo apie juos ir užrodė skrebams. Anksti rytą jie buvo apsupti ir visi žuvo: du broliai Garuckai – Juozas ir Vincas, Kazimieras Drąsutis, Julius Siurba ir mano brolis. Rytą atėjo mūsų ryšininkė ir pasakė: „Tavo Joniuko nebėr...“

Prie Ramygalos kapinių buvo toks žvyrlynas, iš kur žmonės žvyrą ir smėlį veždavo. Ten ir šiukšles iš kapinių pildavom. Tai skrebai ten į tas žvyrduobes ir nudrėbdavo partizanų lavonus; per ne visą kastuvą užberdavo žemėm. Prieš tai nušautus partizanus dar palaikydavo sumetę ant grindinio prieš bažnyčią.

Po savaitės Krekenavoje vyko Žolinės atlydai. Aš kito būrio vadui Vladui Drąsučiui-Vyteniui, kurio brolis irgi ten buvo žuvęs, pasiūliau, kad dabar būtų proga pasiimti žuvusiųjų kūnus, kadangi garnizonai (įgulos, – red. past.) dažniausiai išsikelia ten, kur vyksta šventės, ir pamiškėse rengia pasalas. O čia, arčiau Ramygalos, turi būti ramiau. Taip ir sutarėme.

Gavau pas pažįstamą kaimyną lentų, du draugai sukėlė karstus. Surinkau nemažą vyrų būrį, kad padėtų palaidoti. Juk čia pat miestelis. Reikalinga patikima sargyba. Ten, kur buvo užkasti partizanai, merginos buvo užmetusios gėlių, kad mums naktį neberekėtų ieš-

kot, kur jie užkasti. Atėję vieni iš karto kasė duobę kapinėse, o kiti atkasė žuvusiųjų kūnus ir dėjo į karstus. Karstus sužymėjom numeriukais, kad savieji kada nors galėtų pasiimti. Pakinkėm penkias pastotes, sukrovėm karstus ir važiuojam. Bet ratai dar-dar-dar taip darda – nakties metu toli girdėti. Pavojinga. Tada ant pečių karstus užsikėlėm ir tylūs, susimąstę slinkom. Tai šitokia mūsų kovos draugų ir brolių buvo paskutinė kelionė. Neilgas jų gyvenimas, nedaug džiaugsmo tepatyrė... Netoliese buvo išstatyti kulkosvaidžiai, prie jų prigludo vyrai – jei pasirodytų

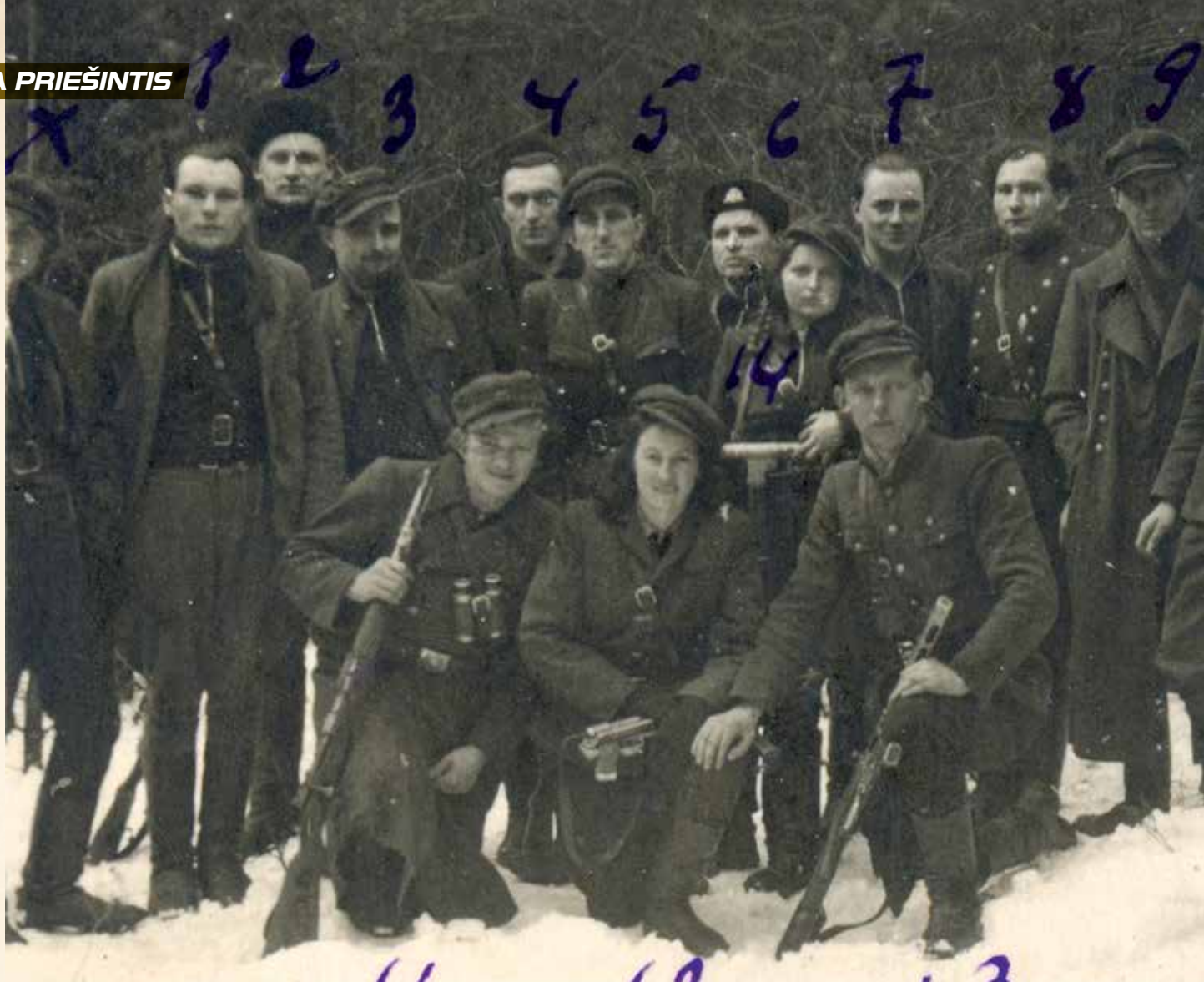
rusų kareiviai ar skrebai, tai šiems irgi teks gultis į žemę.

Per trumpa buvo naktis – didelės duobės iškast nebūtume spėję, todėl iškasėm pagal trijų karstų plotį, o kitus du sudėjom į tarpus ant viršaus. Kol darbavomės, pradėjo aušti. Turėjom trauktis, nes šviesiu metu laukuose jei užpultų, be aukų neapsieisi.

Tolstant nuo brolio kapo toks grau-dumas užėjo, toks sunkumas užgulė širdį. Vienas likau kaip pirštas – brolių ką tik palaidojau, tėvas ir motina antri metai Sibire. Mano kovos draugui Vyteniui irgi graudu brolių Kazimierą užkasus...

Prisiminimų autorius Bronislovas Juospaitis – antras iš dešinės (pritūpęs). Jo brolis Jonas Juospaitis – pirmame plane (su ginklu ir cigarete). Fotografuota 1945 m. vasarą.

Prisiminimų autoriaus Bronislovo Juospaičio-Direktoriaus (stovi trečias iš kairės) vadovaujamas partizanų būrys, dalyvavęs paskutinėse 1951 m. kovo mėnesio kautynėse. MGB sunumeravo partizanus žuvusiųjų ir likusių gyvų atpažinimo procedūrai.

1951-ieji. Paskutinės kautynės

Per visą partizaninės kovos laikotarpį, nuo 1944-ųjų iki 1951 m., man teko daug kartų dalyvauti susirėmimuose su NKVD kariuomene. Vienas iš jų buvo paskutinis.

1950 m. įsikūrėme Upytės pušyne (miško masyvas į šiaurę nuo Ramygalos, – red. past.) Pasistatėm būdą, apipylėme žemėm ir pasiruošėme žiemoti. Čia gana sėkmingai išbuvom iki kovo pabaigos. Kartą keliese išsiruošėme pasimatyti su partizanu Šnekučiu. Susitikome su juo netoli Ramygalos.

Kitą dieną grįžom atgal į stovyklą, o čia radom linksmi nusiteikusius savo draugus. Jie juokėsi ir pasakojo, kokį iškrėtė pokštą. Sniego dar buvo gilu, vyko medžioklė. Vienas medžiotojų šuo užbėgo į stovyklą ir įlindo į mūsų būdą. Vyrai jį pagavę prie uodegos

pririšo išdžiovintą, žirnių pripiltą kiaušės pūslę. Atrodo, nekaltas pokštas, bet sužinojęs aš ėmiau juos barti. Viena – gaila šuns, o kita – jei miške su pririšta pūslė medžiotojai pastebės šunį, iš karto jiems kils įtarimas, kas tą pūslę pririšo. Kitą savaitę pasigėdęs šuns šeimininkas išėjo į apylinkę, matyt, tikėdamasis jį rasti.

Medžioti mes buvome griežtai uždraudę ir tai žmonės žinojo visose apylinkėse. Medžiotojams, kad ir netychia užtikusiems partizanų stovyklą, grėsi sušaudymas, nes už kiekvieną nepažįstamą mes nebuvom garantuoti. Iš rudens apylinkėse išplatindavom proklamacijas, kad medžioklė nurodytuose miškuose draudžiama, ir tuos miškus tuojau pat imdavo krėsti NKVD garnizonai, o mes griebdavomės konspiracijos: apsistodavom tuose miškuose, kuriuose medžioklės nedraudavome. Taigi, anie medžiotojai, keturi

vyrai, eidami šunelio pėdsakais, užtik mūsų stovyklą. Vieną iš jų, kilusį iš Molainių, pažinojau. Jo vienas sūnus buvo skrebas. O kiti buvo nepažįstami. Apklausėme kiekvieną atskirai, ir visi tą patį tvirtino: „Aš už save garantuoju, aš niekam nieko neprisitarsiu, bet už kitus neatsakau...“

Sušaudyti juos? Gali būti geri žmonės. Paleisti ir sėdėti stovykloje? Blogai. Širdies tai juk niekas neparodys. O dar kovo mėnuo, žiemos stovykloje gyvename. Keltis kitur? Rizikuoti ir pasilikti?

Matome, vyrai labai išsigandę, mano, kad jau viskas, iš čia gyvi nebeišeis, kadangi per dieną išlaikėm stovykloje. Šautuvus iš jų atėmėme, – stovykloje ginkluotą negi laikysi. Vakare mes juos surikiavom, aš jiems ir sakau: „Žinot, vyrai, kalėjimo pas mus nėra. Kad jūs mūsų neparduosite, mes nesame garantuoti. Jau buvo panašių pamokų:

prižada, prisiekia, savo galvą gelbėdamas, o išėjęs viską parduoda. Mes jus paleidžiam, bet atminkite, – vien tik dėl jūsų tą stovyklą turime apieisti.“

Vyrai ant kelių klaupėsi, atsiprašinėjo, žadėdami daugiau taip nedaryti. Vis dėlto ryžausi juos paleisti. Bet prigrasinau, kad išdavę mūsų vis tiek neras, nes iš čia išsikraustome.

Taip mes tuos medžiotojus paleidome. Kitą dieną ir patys iš stovyklos išėjome, nebuvo galima rizikuoti. Iš žmonių pasiėmėme tris arklius, pakinkėme į roges ir persikėlėm prie Rodų pušyno. Čia perdienojom. Prasidėjo atodrėkis, sniego dar buvo gilu, arkliai išvargę, o vakare susitikom su Vytauto Vepšto-Paukštelio krekenaviečių partizanų grupe.

Paukštelis žinojo kur mūsų stovykla ir aš jam ėmiau pasakot, kodėl mes iš jos išsikėlėm. Toks nekaltas pajaukavimas, o kuo baigėsi. Jis man sako: „Važiuojam į Skilvionių mišką.“ Mes taip ir padarėme. Sutikom su *Paukšte-*

lio pasiūlymu.

Savo arklį turėjome, dar kelis kitus gavome, tai su daiktai sniego keliu patraukėme į kitą mišką. Persikėlėm per Nevėžį, Krekenavą apvažiuom šonu. Kelyje arkliams pavargus, nusprendėme pailsėti. Užsukome į sodybą, kur stovėjo gyvenamasis namas, kluonas ir molinis tvartas. Šeimininkas įtarimų nesukėlė, *Paukštelis* dar pridūrė, kad jo būrys čia dažnai apsistoja – žmonės patikimi. Netoli spygliuočių medžių neplatus ruožas persišviečia. Apžiūrėję vietovę, nutarėm apsistoti nakčiai. Svarbu, kad buvome šilumoje. Ryte atbėga vienas sargybinis ir praneša: „Keliu girdėt kažkoks judėjimas!“ Ką tik buvo pradėję aušti.

Mes tuojau atsikėlėm, apsirėngėm, išbėgom į lauką, ir čia pat už tvarto pasigirdo automato serija – mūsų sargybinis jau kirtu į rusus.

Iš pradžių manėm, kad garnizono kareivių gal 20–30, o kad išdavystė net nepagalvojom. Prašvitus prasidėjo kautynės. Prie sodybos kareiviams prieiti sunku, kadangi čia didesnės pusnys, o mes, užsiglaudę už trobesių pamatų, patogiai užėmėm gynybinę poziciją. Supratę, kad mus paimti nebus taip paprasta, jie į trobesius ėmė leisti raketas ir šaudyti padegamosiomis kulkomis. Pirmiausia uždegė kluoną, kadangi jis buvo dengtas šiaudais. Mes puolėm į kluoną ir bandėm iš ten išsivesti arklius, kad galėtume jais trauktis. Sodyba jau buvo apsupta ir iš visų pusių pasipylė kryžminė ugnis.

Žiūriu, vieno arklio nėra, o *Paukštelis* sako:

– Šeimininkas žadėjo iš ryto į kalvę važiuoti, prašė manęs arklio. Aš jam leidau.

Tik tada supratau, kad mes išduoti.

Rytą pažeme draikėsi rūkas, bet kai saulė ėmė kilti aukštyn, rūkas ėmė sklaidytis, jau buvo galima žiūrėti aplinką. Partizanui Zolumskiui Vytautui-Lūšiai, matyt, neišlaikė nervai: pasikėlęs pasimuistė nuo kulų kaip nuo bičių ir nubėgo per lauką link miško. Tada laimingai jam pasisekė, net nesužeidė.

Mes kurį laiką vis dar gynėmės. Sunkiai sužeidė Danielių Krikščiūną. Su mumis kartu čia buvo ir dvi merginos – Jadvyga Žardinskaitė ir Marytė

Štarolytė. Jadvyga Krikščiūnui užveržė peršautą ranką, bet daugiau pagelbėt nebuvo galimybių. Žaizda smarkiai kraujavo.

Netrukus ir man kulka kliuvo į petį. Rankos pakelti nebegalėjau, bet ant automato nuleistuko uždėjęs pirštą dar galėjau jį laisvai nuspaust. Turėjau šešias apkabas. Šalia manęs su kulkosvaidžiu gulėjęs partizanas Jonas Masiokas į tas apkabas pridėda šovinių ir taip mes laikomės, o enkavėdistai tokią ugnį duoda – be sustojimo. Aš šaukiu: „Vyrai, palaukim, kol susilpnės ugnis! Šaudmenų tai jie gi pritrūks taip varydami ištisai.“

Pastebėjome, kad ypač nuo tvarto pusės rusai ėmė spausti. Į tą pusę atidengėm stipresnę ugnį, bet tvartą jie užėmė ir į mus pradėjo iš ten pliekti. Aš sušukau: „Vyrai! Granatomis!“ Mečiau granatą. Antrą mesdamas pajutau, kad ta mano ranka atsilošė atgal. Ugnis susilpnėjo. Dabar sakau: „Vyrai! Bandom prasilaužt.“

Paukštelis jau buvo žuvęs, Danielius Krikščiūnas irgi jau mirė, žuvo Jonas Masiokas-Ažuolas. Kai tik pakilome, iš karto krito Viktoras Mažeika. Pirmąją liniją pramušėme, bet į tą vietą greitai atvažiavo dar šešios mašinos enkavėdistų ir vėl pradėjo naują puolimą. Nuo sodybos tuo metu aš jau buvau pajėjęs apie 300–400 metrų, kai pajutau, kad pašautas rankos riešas, koja, krūtinė – penkiose vietose perėjo kulkos, kliudė abu plaučius, per gerklę plūstelėjo kraujas – jis man jau nebeleido įtraukti oro. Prisimenu, dar bandžiau gerklę užkišt sniegu, kad atšaltų, bet spaudimas toks didelis, – tiesiog pražiodo. Nebe-gaudamas oro, netekau sąmonės...

* * *

Kautynių pasekmės liūdnos. Žuvo vienuolika partizanų, tris sužeistus paėmė gyvus, keturi, kad ir sužeisti, ištrūko iš apsupties. Tai buvo 1951 m. kovo 14 dieną.

Mane, sunkiai sužeistą, palaikė negyvu ir kartu su kitais žuvusiaisiais numetė Ramygalos miestelio aikštėje. Nežinau, kiek ten laiko pragulėjau. Snyguriavo. Mano žuvusių kovos draugų veidus padengė sniegas, o nuo mano veido sniegas nutirpdavo. Kažkas į tai atkreipė dėmesį. Paaiškėjo, kad vienas dar gyvas...

Ligoninėse

Pastaruosius kelerius metus gal po tris kartus per savaitę sapnuodavau, kad esu sužeistas, kad taip dusina, kraujas plūsta per gerklę, bet kai prabundu, pasidaro taip gera, rodos, aš visai sveikas. Šį kartą, atrodo, irgi tą patį sapną sapnuoju. Atsimerkiu. Kambaryje šviesu, priešais matau langą, o ant palangės sėdi kareivis su automatu ant kelių. Girdžiu už nugaros sakant, kad prabudau. kažkas pakyla nuo lango ir prisiartina tarsi šešėlis, o aš vėl užsimerkiu. „Ne, dar miega“, – išgirstu jį tariant.

Tai atrodė neįtikėtina. Vis dar manau, kad sapnuoju, – negalėjau patikėti, jog esu gyvas ir atsidūriau enkavėdistų rankose. Kai man antrą kartą perpylė kraują, jau visai atsipeikėjau ir supratau, kur patekęs.

Naktį prie manęs susirinkdavo penki ar šeši sargybiniai, ateidavo budintis karininkas. Kitoje palatoje, pasirodo, gulėjo taip pat gyva paimta Marytė Štarolytė.

Manęs apžiūrėti pasiramščiuodamas ramentais ateidavo tose pačiose kautynėse partizanų sužeistas šviesiaplaukis ukrainietis kareivis – jis mane pavaišindavo cigarete. Užeidavo ir toks juodukas, tas net dantimis grieždavo – kaip jis manęs nekentė.

Visų pirma, man pasisekė, nes kažkas Panevėžio ligoninėje mane atpažino kaip Joną Kliorį. Nebuvau girdėjęs tokios pavardės, bet tai man pakišo mintį slėpti savo pavardę. Vėliau tik sužinojau, kad Kliorys buvo partizanas nuo Krekenavos. Taigi, tapau Klioriu ir klausinėjamas tik taip ir prisistatydavau. Tačiau kai pradėjo tikrinti mano parodymus, tokių žmonių, kuriuos minėjau, negalėjo rasti. Tada pasivadinau Masioku, šis buvo mano bendražygis ir žuvo tame mūšyje, kai mane paėmė gyvą. Jo motina buvo mirusi, tėvas vedė kitą, tai jį užaugino svetimi žmonės. Tad prisistatydamas Masioku niekam negalėjau pakenkti.

Ligoninėj išlaikė mane apie mėnesį. Operaciją darė chirurgas Girdzijauskas. Perrišimo metu atėjęs manęs apžiūrėti jis vis stebėjosi, kad tai buvęs pirmas atvejis jo praktikoje, kai taip smarkiai sušaudytą žmogų pavyko beveik iš numirusiųjų prikelti.

Maždaug po gero mėnesio mane

išvežė į Vilnių, į Lukiškių kalėjimo ligoninę. Čia niekas aplink mane nešokinėjo. Gulint ligonių perpildytoje palatoje prabėgo savaitė, kita, tačiau niekas neatėjo manęs perrišti. Atsivėrė nesugijusios žaizdos, tarsi buvau numestas tyčia, kad gyvas supūčiau. Pasklido baisus dvokas. Čia man daug padėjo žydas chirurgas – profesorius Zacharinas, Smetonos laikais Kaune turėjęs privačią kliniką. Jis jau buvo nuteistas 10 m. už tai, kad su savo kompanija norėjęs nusukti į Izraelį. Tačiau juos apmovė, lėktuvą nutūpdė Minske. Zacharinas irgi buvo po operacijos. Tikriausiai bijodamas, kad gali nuo manęs apsikrėsti, pradėjo bruzdėti, kad mane perkeltų į kitą patalpą arba rašysiąs į Sveikatos apsaugos ministeriją ir saugumą. Tik tada atsirado kam perrišti mano žaizdas. Tas Zacharinas, ko gero, laisvėje turėjo galingų globėjų. Jis kalėjimo maisto normą atiduodavo man. Kiekvieną rytą jam atnešdavo valgyti iš laisvės. Su manimi pradėjo skaitytis ir kalėjimo ligoninės gydytojai.

Tardymai ir teismas

Man labai padėjo ir tai, kad po operacijų jau apgydytą išvežė į Lukiškes, kur galų gale uždare bendroje palatoje su kitais tardomais ir kankinamais nuteistaisiais. Ypač pagelbėjo Kostas Jokūbaitis nuo Klaipėdos. Jis turėjo ištvirti daug kankinimų – jam buvo išrauti visi priekiniai dantys, o nuo mušimų pradėjo gangrenuoti raumenys. Aš jo paklausiau, ką man daryti, nes slepiuosi pasivadinęs svetimu vardu. O jis atsakė: „Slapstydamasis svetima pavarde nieko nelaimėsi, nes anksčiau ar vėliau būsi pastatytas akistaton su žmonėmis iš savo veikimo teritorijos ir kas nors būtinai tave atpažins.“ Tai mane įtikino netrukus pasisakyti savo tikrąjį vardą. Beje, vėliau ir teisme, ir etapuose, ir lageryje mane pristatydavo trimis pavardėmis: „Juospaitis, jis ir Masiokas, ir Kliorys...“

Tačiau svarbiausia pamoka buvo kita. Ištvėręs didelius kankinimus jis man pasakė: „Jei per tardymus, kai bus panaudotos fizinės priemonės, imsi kalbėti, tuomet tardytojai dar labiau kankindami iš tavęs išpeš viską, net ir tai, ko maneisi nežinąs... Todėl privalai

ištverti visus kankinimus, kurie amžinai nesitęs... O jei galvoji sakyti, tai pasakyk iš karto, dar iki kankinimų pradžios, nes paskui bus riesta...“ Tai buvo didžiausia pamoka, padėjusi vėliau ištvirti visus tardymus, mušimus ir kankinimus Vilniaus ir Šiaulių kalėjimuose.

Tardytojas, MGB plk. Mašinkovas, nebuvo vertas plėšriausio žvėries vardo. Pustrečios savaitės nežinojau, kaip jo tardytas į kamerą sugrįždavau, bet tikrai ne savo kojomis pareidavau. Atsibusdavau apipiltas vandeniu, visas šlapias. Tardymai – tiktai naktį. Per tą laiką fiziškai buvau visiškai išsekintas. Kartą tarp budelių pamačiau ir moterį baltu chalatu. Nors kiek, maniau, atsipūsiu. Bet ir prie jos buvau žiauriai kankinamas. Iš Šiaulių – vėl į Vilnių. Dar pagąsdino, kad Vilniaus saugume būsiu priverstas išpasakoti viską – ir ką žinau, ir ko nežinau. Sostinėje pirmasis tardytojas man smogė į nosį todėl, kad aš Šiauliuose nesutikau pasirašyti tardymo protokolą. Su tokiu bjauryste be prokuroro atsisakiau kalbėtis. Tada skyrė naują tardytoją Dorochovą, apie kurį negalėčiau pasakyti blogų žodžių. Su manimi jis elgėsi gan kultūringai ir inteligentiškai. Matyt, tokia užduotis buvo jam duota. Jau šiek tiek suprasdavau rusiškai, tačiau be vertėjo nekalbėjau. Kol jis verčia, aš jau apgalvoju tolimesnį atsakymą.

Šiaulių kalėjime tardytojas Mašinkovas iš pradžių bandė susitarti gražiuoju – siūlė 25 m. lagerio ten, kur 12 mėnesių – žiema, o visa kita – vasara. Dirbsi – gyvensi, nedirbsi – nudvėsi kaip šuo... Tad siūlė tartis: „Pasakyk, kur yra apygardos štabas, – dešimt metų nuimam, išduok ryšininkus – penkerius minusuojame, rėmėjus, padėjusius maistu, žiniomis, – dar penkerius nuimam. Ir kas lieka – tik penkeri...“ Iškart, sakė, nepaleis, duos keletą užduočių, jas atlikus, išleis gyventi į miestą, parūpins darbą ir galėsiu sočiai bei laimingai gyventi. Nesutikau su jo pasiūlymais, tad iš širdies buvau „glamonėjamas“ apie mėnesį. Paskui – Vilniaus saugumas. Čia taip žiauriai nekankino, nors sykį dvi paras neleido užmigti. Tada baisu buvo neišduoti nesąmoningai, tiesiog nesuvokiant, ką kalbi. Iš kur turėjau tiek jėgos ir užsispyrimo tada kentėti

vienas net iki sąmonės netekimo?..

1951-ųjų pabaigoje mano byla buvo baigta, laukiau teismo. Teisė Pabaltijo karinės apygardos karinis tribunolas.

Drauge su manimi teisė ten pat gyvas paimtas Jadvygą Žardinskaitę ir Marytę Štarolytę bei kiek anksčiau suimtą partizaną Andrių Ramanauską-Komarą iš Krekenavos. Prokuroras man reikalavo mirties bausmės sušaudant, visiems kitiems – po 25 m. lagerio. Teisme viskas buvo gražiai surežisuota – J. Žardinskaitės ir M. Štarolytės advokatai kalbėjo kaip prokurorai... Aš advokato buvau atsisakęs iš karto. Iš karto uždėjo ant rankių ir išgrūdo tiesiai Lukiškių kalėjimo rūsin, mirtininkų vienutėn. Čia pradėjo raginti, kad rašyčiau malonės prašymą. Aš kategoriškai atsisakiau, nes nesijaučiau esąs kaltas. Iš pradžių maniau, kad tik pokšt – ir viskas greitai pasibaigs. Trečią dieną nervai pasidarė jautresni. Girdžiu, darinėja kitų kamerų duris, išveda nuteistuosius mirti, mane jau irgi apėmė baimė: „Gal jau man eilė? Gal jau man?..“

Tačiau po kiek laiko ir be mano

prašymo nuosprendį pakeitė į 25 m. lagerio, 5 m. tremties, atlikęs bausmę, dar 5 m. turėčiau gyventi be jokių pilietinių teisių.

Ir pasidarė lengviau, kad jau nebesušaudys, bet kartu apėmė ir pyktis – supratau, kad namo vis tiek negrįšiu, kas žino, kiek metų dar kankins, kol galą gausiu, nors tada dar nežinojau ir neįsivaizdavau, kas tai yra rusiškas sovietinis lageris.

Per kitus penkiolika metų – mane paleido tik 1966 m. – iškentėjau visą sovietinio pragaro kelią, tačiau šiandien, kai mintimis sugrįžtu į praeitį, dažnai pagalvoju: jeigu kas nors grąžintų jaunystę ir jeigu vėl tokia pat lemtis, tikrai eičiau tuo pačiu keliu, nes mums, kaimo berneliams, tada kitos išeities nebuvo. Ne dėl to, kad būčiau nusikaltęs sovietinei santvarkai, bet taip staiga sprespauda užėjo, toks baisus teroras, kartu ir rusinimas, kad aš, išaugintas ir išauklėtas dora lietuviška dvasia, negalėjau viso to pakęsti, man tai buvo didelis pažeminimas. Paimdamas ginklą į rankas, aš labai gerai žinojau, kad rizikuoju savo gyvybe, bet apginti

gimtuosius namus, tėvus, brolius ir visą tautą yra šventa mano pareiga.

Gražiausias gyvenimo tarpsnis prabėgo besislapstant miškuose, partizanų būriuose žūtūtinai kovojant su daug kartų galingesniu priešu, kalint rusijos lageriuose. Viskas buvo atiduota Tėvynei Lietuvai, jos žmonėms. Tik labai skaudu, kad daugelis to nesupranta ir nevertina.

Galutinė mano nuomonė tokia: kas negyvena, tas klaidų nedaro. Jei tauta už savo laisvę nekovoja, jos niekada ir neturės. Nelaiminga tauta, kuri neturi savo Nežinomo Kareivio kapo, vadinausi, ji neturi ir laisvės.

Partizano B. Juospaičio nuopelnai Lietuvai įvertinti Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi (1999), Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu ir Lietuvos nepriklausomybės medaliu (2000). 2018 m. Lietuvos Respublikos Seime jam ir kovos draugams įteikta Laisvės premija.

B. Juospaitis mirė 2021 m. gruodžio 27 d., eidamas 97-uosius metus. ■

Parengė Dalius Žygelis

Ramūno Vaitkaus pieš.

Sunkiausias XIII a. lietuvių grobis

Vienas svarbiausių Lietuvos valstybės kūrimosi XIII a. požymių buvo monarcho kariaunos augimas ir stiprėjimas. Kariaunas ir jų vadus „maitino“ grobiamieji žygiai į kaimynines žemes. Lietuviai istoriniuose šaltiniuose pasirodo kaip kaimynines gentis puldinėjantys ir plėšiantys karingų vyrų būriai. Livonijos kronikininkas Henrikas Latvis vaizdžiai apibūdino Padauguvio genčių padėtį: „Buvo lyviai ir latgaliai, lietuvių pašaras ir maistas, taip kaip avys vilko nasruose.“

XIII a. 6 dešimtmetyje išaugusi Lietuvos karaliaus Mindaugo valdžia ir lietuvių karinio potencialo sutelkimas lėmė, kad lietuviai vienu metu sugebėjo vykdyti žygius keliomis kryptimis. XIII a. antrojoje pusėje buvo atrastas naujas žygių ir plėšimų objektas – ligi tol menkai pažįstamos Lenkijos rytinis pakraštys – Mazovija. Vientisos Lenkijos valstybės tuo metu nebuvo. Pirmasis šaltinių paliudytas lietuvių žygis Lenkijoje įvyko 1262 m., kai lietuvių kariuomenė, niokodama Plocko žemę, nusiaubė dabartinės Varšuvos apylinkėse esančią Mazovijos kunigaikščių dvarą Ujazdovą. Dabar tai Varšuvos dalis.

Tąkart lietuviai veikiausiai grįžo su daug sunkesniu grobiu. Maždaug tuo metu iš Plocko katedros – svarbiausios Mazovijos bažnyčios – dingo sunkios, kelias tonas sveriančios durys. Šios bronzinės aukštos meninės vertės romaninio stiliaus katedros durys buvo pagamintos XII a. Magdeburge. Daug vėliau jos atsirado už 1 000 kilometrų – Šiaurės Rusijoje esančio Didžiojo Naugardo Šv. Sofijos sobore. XX a. lenkų istorikai iškėlė prielaidą, kad šias duris pergabeno 1262 m. Mazoviją nusiaubę lietuviai. Ir iš tikrųjų – kodėl neturėtume manyti, kad tai lietuvių darbas, juk galimų „konkurentų“ atlikti tokį plėšimą (o kad tai buvo plėšimas, mažai abejotina) XIII–XIV a. kaip ir nėra. Lietuviams tai galėjo būti puikus, nors ir sunkus karo grobis, kurį jie vykusiai pardavė kitiems krikščionims – Naugardo stačiatikiams. Kartu ši istorija gali byloti apie to meto lietuvių kariauninkų žygių logistiką, kuri skendi visiškoje to meto rašytinių šaltinių tyloje. Tačiau galima įsivaizduoti karių pasitelktus amatininkus ir prekeivius, kurie išardė sunkų laimikį, atrado palankiausias sausumos ir upių kelių ir surinko jį naujoje vietoje.

Šaltiniai: 1. PETRAUSKAS, Rimvydas. Lietuviai *anno Domini* 1262: Kodėl buvo nukirsdintas Mazovijos valdovas Siemovitas? *Naujasis Židinys-Aidai*, 2011, nr. 7, p. 442–447. 2. ALMENAS, Kazys. Katedros durų mįslė. *Naujasis Židinys-Aidai*, 2011, nr. 7, p. 448–460.